

ΟΔΗΓΟΣ ΒΙΩΣΙΜΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΣΤΟΝ ΚΛΑΔΟ ΤΩΝ ΑΡΩΜΑΤΙΚΩΝ ΦΑΡΜΑΚΕΥΤΙΚΩΝ ΦΥΤΩΝ

ΕΓΧΕΙΡΙΔΙΟ ΣΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΟΥ ΕΡΓΟΥ

Social Agribusiness and Farmworkers Cooperatives

Κοινωνική επιχειρηματικότητα και συνεταιριστικά σχήματα
εργαζομένων στον Αγροτικό Τομέα

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ Interreg V-A Ελλάδα – Ιταλία 2014-2020

Έργο συγχρηματοδοτούμενο από την Ευρωπαϊκή Ένωση και από εθνικούς πόρους των συμμετεχουσών χωρών.

Εισαγωγή	03
Ο κλάδος των ΑΦΦ στην Ελλάδα και στον κόσμο - SWOT analysis.....	04
Αλυσίδες αξίας ΑΦΦ και ανταγωνισμός	05
Επένδυση στα ΑΦΦ – Ο ρόλος του Επιχειρηματικού Σχεδίου.....	07
Παραγωγική διαδικασία – Βασικές αρχές.....	10
Αρχές καλλιέργειας - επεξεργασίας και πρότυπα ποιότητας για επιλεγμένα ΑΦΦ	15
Χρηματοοικονομική ανάλυση επιχείρησης ΑΦΦ	26
Διαθέσιμα χρηματοδοτικά εργαλεία.....	30
Συνεταιρισμοί – Συλλογικές δράσεις στα ΑΦΦ.....	32
Βιβλιογραφία - Χρήσιμοι Σύνδεσμοι	36

Επιμέλεια Έκδοσης

Δρ. Πασχαλίνα Χατζοπούλου, *Διευθύντρια Ερευνών ΕΛΓΟ-ΔΗΜΗΤΡΑ*

Δρ. Αθανάσιος Ράγκος, *Εντεταλμένος Ερευνητής ΕΛΓΟ-ΔΗΜΗΤΡΑ*

Συγγραφική Ομάδα

Σταυρούλα Γουντουδάκη, *Γεωπόνος MSc, ΕΛΓΟ-ΔΗΜΗΤΡΑ*

Κωνσταντίνος Ηλιόπουλος, *Διευθυντής Ερευνών, ΕΛΓΟ-ΔΗΜΗΤΡΑ*

Ιωάννης Μανουσόπουλος, *Κύριος ερευνητής, ΕΛΓΟ ΔΗΜΗΤΡΑ*

Ευστράτιος Μιχάλης, *Γεωργοοικονομολόγος MSc*

Αθανάσιος Ράγκος, *Εντεταλμένος Ερευνητής, ΕΛΓΟ-ΔΗΜΗΤΡΑ*

Ειρήνη Σάρρου, *Εντεταλμένη Ερευνήτρια, ΕΛΓΟ-ΔΗΜΗΤΡΑ*

Δημήτριος Σκόρδος, *Οικονομολόγος MSc*

Νεκταρία Τσιβελικά, *Γεωπόνος MSc*

Πασχαλίνα Χατζοπούλου, *Διευθύντρια Ερευνών, ΕΛΓΟ-ΔΗΜΗΤΡΑ*

Τα **Αρωματικά Φαρμακευτικά Φυτά (ΑΦΦ)** χρησιμοποιούνται από την αρχαιότητα στη θεραπευτική, ενώ στις μέρες μας βρίσκουν πλείστες εφαρμογές σε διάφορους τομείς όπως στη βιομηχανία τροφίμων, καλλυντικών, φαρμάκων, αρωμάτων, κλπ. Χρησιμοποιούνται ως έχουν (ολόκληρο το φυτό, ή μέρη του - φύλλα, άνθη, ρίζες, καρποί κλπ), ως καρυκεύματα για τον αρωματισμό τροφίμων, ποτών, σε αφεψήματα κλπ), είτε μετά από επεξεργασία / ως μεταποιημένο - βιομηχανικό προϊόν (αιθέρια έλαια – εκχυλίσματα).

Παρόλη την πλούσια βιοποικιλότητα ΑΦΦ παγκοσμίως, οι καλλιεργούμενες εκτάσεις είναι πολύ μικρές και τα ΑΦΦ θεωρούνται εξειδικευμένες καλλιέργειες μικρής κλίμακας. Υπάρχουν πολλά πλεονεκτήματα για την καλλιέργεια των ΑΦΦ σε σχέση με τη συλλογή από τη φύση, με σημαντικότερα την σταθερή ποιότητα, τη βελτιστοποίηση των αποδόσεων, της ομοιομορφίας και της ποιότητας των τελικών προϊόντων. Σε όλες τις χώρες υπάρχει μια μεγάλη τάση για μεγαλύτερη αναλογία καλλιεργούμενων ειδών ΑΦΦ και, παρομοίως η βιομηχανία απαιτεί όλο και περισσότερο φυτικά υλικά από καλλιέργειες ΑΦΦ.

Στην Ελλάδα, όπου η στροφή προς την απασχόληση στον πρωτογενή τομέα αποτελεί εναλλακτική για την αντιμετώπιση της ανεργίας σε άλλους τομείς της οικονομίας, η καλλιέργεια των ΑΦΦ αποτελεί μια προοπτική με διαρκώς αυξανόμενο επενδυτικό ενδιαφέρον. Με δεδομένο ότι η νεανική ανεργία αποτελεί ιδιαίτερο πρόβλημα, ο αριθμός των νέων ανθρώπων που ενδιαφέρονται να διερευνήσουν τις δυνατότητες για διασφάλιση της απασχόλησης και αύξηση του εισοδήματος, μέσω της ενασχόλησης με τα ΑΦΦ είναι σημαντικός. Με αυτήν την τάση, ο κλάδος αυξάνει τις προοπτικές του για καινοτομία, τόσο στην πρωτογενή παραγωγή, όσο και στη μεταποίηση και τη διάθεση.

Στόχος του έργου **AGRIFARM «Social Agribusiness and Farmworkers Cooperatives - Κοινωνική επιχειρηματικότητα και συνεταιριστικά σχήματα εργαζομένων στον Αγροτικό Τομέα»** είναι η προαγωγή της επιχειρηματικότητας στον αγροτικό τομέα, με έμφαση στα ΑΦΦ. Ο στόχος αυτός επιτυγχάνεται μέσω δράσεων συμβουλευτικής υποστήριξης, εκπαίδευσης/κατάρτισης, δικτύωσης - προώθησης και δημιουργίας νέων συνεταιριστικών / συνεργατικών σχημάτων, οι οποίες απευθύνονται σε ενδιαφερόμενους επενδυτές.

Στο πλαίσιο αυτό ο σκοπός αυτού του Οδηγού είναι να καταγράψει τις ευκαιρίες και τις προοπτικές της ενασχόλησης στον κλάδο των ΑΦΦ και να τις παρουσιάσει με έναν συστηματικό τρόπο σε ενδιαφερόμενους επενδυτές. Οι πληροφορίες που περιλαμβάνει αφορούν μία σφαιρική παρουσίαση των καλλιεργειών ειδών ΑΦΦ με ιδιαίτερη δυναμική τόσο στην ελληνική αγορά, αλλά κυρίως στη διεθνή πραγματικότητα (ρίγανη, φασκόμυλο, μελισσόχορτο, σιδερίτης, χαμομήλι), με εστίαση τόσο στην καλλιέργεια, όσο και στην επεξεργασία και μεταποίηση. Περιλαμβάνονται επίσης, χρήσιμες συμβουλές που αφορούν στην επένδυση σε ΑΦΦ, στην αναζήτηση ευκαιριών στην αγορά, στην οργάνωση των εκμεταλλεύσεων και στην εύρεση χρηματοδότησης.

Αξιοποιώντας τις πληροφορίες και συμβουλές που περιλαμβάνονται στον Οδηγό, ευελπιστούμε πως ο αναγνώστης θα μπορεί να αναπτύξει μια ολοκληρωμένη εικόνα του κλάδου και να είναι καλύτερα προετοιμασμένος ως προς τις προσδοκίες του, αλλά και τις απαιτήσεις της συγκεκριμένης επένδυσης.

Ο κλάδος των ΑΦΦ στην Ελλάδα και στον κόσμο - Ανάλυση SWOT

Στην Ελλάδα καλλιεργείται ένας σχετικά μικρός αριθμός ΑΦΦ, καθένα από τα οποία καταλαμβάνει επίσης σχετικά μικρή έκταση, σε σχέση με άλλες χώρες, ενώ αντίστοιχα χαμηλή είναι και η παραγωγή. Αυτό οφείλεται, εν μέρει, και στο μικρό μέγεθος των εκμεταλλεύσεων. Από τις σημαντικότερες καλλιέργειες ΑΦΦ στην Ελλάδα σήμερα είναι η ρίγανη, η λεβάντα, ο κρόκος, το τσάι του βουνού (σιδερίτης), και λιγότερο άλλα είδη, όπως μελισσόχορτο, χαμομήλι, μέντα, φασκόμηλο, δενδρολίβανο κ.α. Ο αριθμός των επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται στην επεξεργασία και μεταποίηση ΑΦΦ στην Ελλάδα αυξάνεται τα τελευταία χρόνια. Χαρακτηριστικό του κλάδου είναι πως αποτελείται από διαφορετικές επιχειρήσεις – ως προς το μέγεθος και την αγορά που καλύπτουν, οι οποίες είναι διεσπαρμένες σε ολόκληρη τη χώρα. Οι εταιρείες αυτές επεξεργάζονται και συσκευάζουν μπαχαρικά ή αφεψήματα, παράγουν αιθέρια έλαια, καλλυντικά και άλλα είδη προσωπικής υγιεινής.

Μια εποπτική παρουσίαση του κλάδου των ΑΦΦ για τον υποψήφιο επενδυτή - Ανάλυση SWOT

Δυνατά σημεία (Strengths)

- Προϊόντα υψηλής ποιότητας και προστιθέμενης αξίας
- Ευκολία στην αποθήκευση και μεταφορά (αποξηραμένη μορφή)
- Προϊόντα με μακρά διάρκεια ζωής
- Χαμηλό κόστος επένδυσης
- Ευνοϊκές εδαφικές και κλιματικές συνθήκες
- Χαμηλό περιβαλλοντικό αποτύπωμα

Αδύναμα σημεία (Weaknesses)

- Μικρής κλίμακας παραγωγή
- Επένδυση σε χρόνο
- Υψηλές απαιτήσεις σε ανθρώπινη εργασία
- Περιορισμένο δίκτυο διανομής
- Έλλειψη τεχνολογικών καινοτομιών και εξειδικευμένου εξοπλισμού
- Έλλειψη πιστοποιημένου Πολλαπλασιαστικού Υλικού
- Έλλειψη συλλογικών δράσεων

Ευκαιρίες (Opportunities)

- Αυξανόμενη ζήτηση παγκοσμίως για φυσικά προϊόντα
- Καταναλωτικές τάσεις που ευνοούν τη χρήση προϊόντων ΑΦΦ
- Χρηματοδοτικά εργαλεία
- Διασύνδεση με άλλες αλυσίδες αξίας
- Νέες τεχνικές μάρκετινγκ (π.χ. e-sales)

Απειλές (Threats)

- Αβεβαιότητα λόγω πανδημίας
- Ασταθές οικονομικό περιβάλλον
- Ανταγωνισμός από παραδοσιακά μεγάλες επιχειρήσεις και παραγωγούς
- Ανεξέλεγκτη συλλογή αρκετών άγριων ειδών

Αλυσίδες αξίας ΑΦΦ και ανταγωνισμός

Τα ΑΦΦ είναι μια γρήγορα αναπτυσσόμενη αγορά σε παγκόσμιο επίπεδο. Οι επιλογές αγορών είναι πολυάριθμες, από τις μεγάλες αγορές βιομηχανικής κλίμακας προϊόντων, μέχρι τις μικρές τοπικές αγορές παραδοσιακών προϊόντων. Σε αυτές θα πρέπει να προστεθεί και η μεγάλη γκάμα προϊόντων που παράγονται από ΑΦΦ καθώς οι διαφορές στη φύση και τη σύστασή τους διαφοροποιούν και τις δυνατότητες διάθεσης.

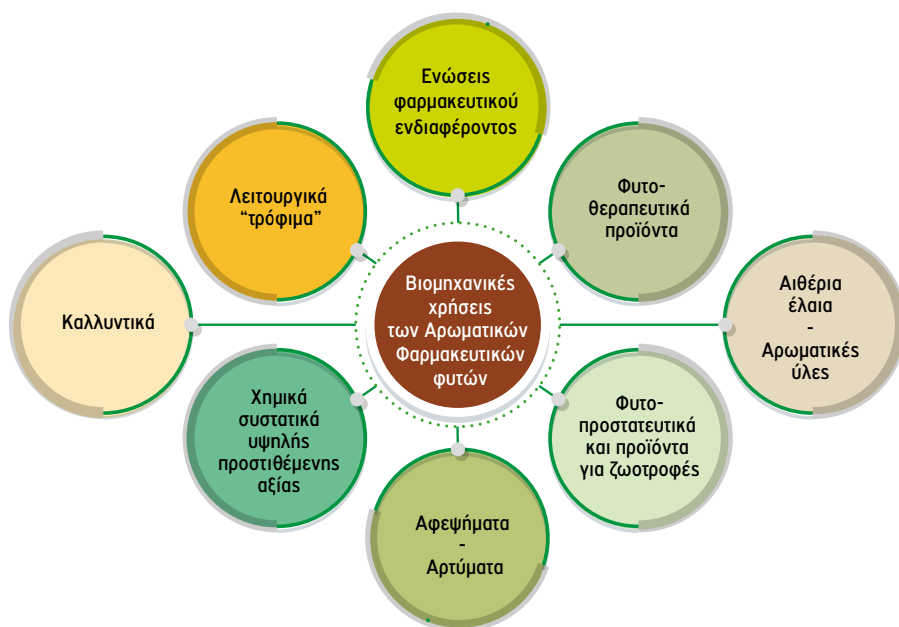
Σε κάθε περίπτωση, ο ενδιαφερόμενος επενδυτής θα πρέπει να συνεργαστεί με τον κατάλληλο Σύμβουλο ώστε να σταθμίσει τις δυνατότητες που έχει και να επιλέξει την καταλληλότερη εναλλακτική.

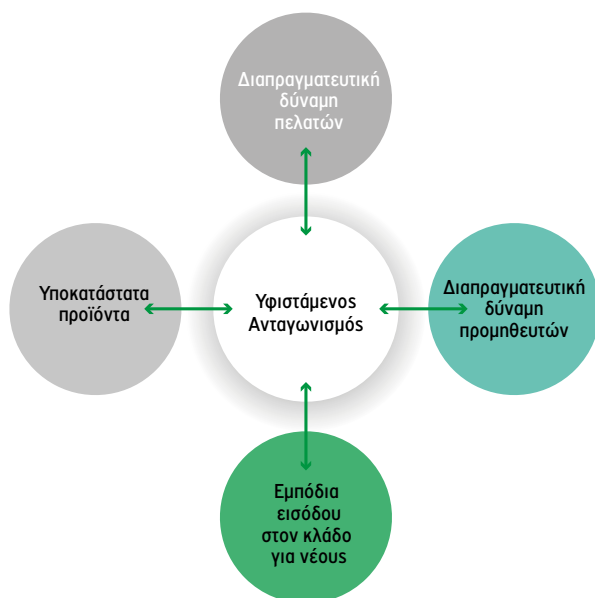

γνωρίζετε ότι...

Αν καλλιεργείτε μια μικρή σχετικά έκταση, η παραγωγή σας θα είναι σχετικά χαμηλή. Με αυτόν τον τρόπο, δεν θα έχετε τη δυνατότητα να μειώσετε σημαντικά το κόστος παραγωγής σας και να ανταγωνιστείτε μεγάλης κλίμακας παραγωγούς από την Ελλάδα, ή και άλλες χώρες. Η στρατηγική που ταιριάζει σε αυτή την περίπτωση είναι γνωστή ως «**στρατηγική διαφοροποίησης**» με έμφαση στην **ποιότητα** και τις **ανάγκες των καταναλωτών**.

ΚΥΡΙΟΙ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΟΙ ΚΛΑΔΟΙ ΤΩΝ ΑΡΩΜΑΤΙΚΩΝ ΦΑΡΜΑΚΕΥΤΙΚΩΝ ΦΥΤΩΝ

Υφιστάμενος ανταγωνισμός

- Μεγάλος αριθμός παραγωγών ΑΦΦ στην Ελλάδα και παγκοσμίως
- Οι ελληνικές επιχειρήσεις είναι μικρότερες σε μέγεθος και στοχεύουν κυρίως στην εγχώρια αγορά
- Μεγαλύτερες εταιρείες που υπάρχουν στο εξωτερικό δεν αποτελούν άμεσους ανταγωνιστές
- Οι περισσότερες επιχειρήσεις του κλάδου δραστηριοποιούνται μέσω του ηλεκτρονικού εμπορίου σε μεγάλο βαθμό.

Εμπόδια εισόδου στον κλάδο για νέες επιχειρήσεις

- Δεν υπάρχουν επιχειρήσεις στην Ελλάδα με τόσο σημαντικό μερίδιο αγοράς ώστε να θέσουν σημαντικά εμπόδια στην είσοδο νέων στον κλάδο
- Παραδοσιακοί παραγωγοί και εισαγόμενα προϊόντα αποτελούν σημαντικούς ανταγωνιστές
- Στον κλάδο των βιολογικών προϊόντων ανάλογες τάσεις δεν συνιστούν σοβαρή απειλή

Υποκατάστατα προϊόντα

Εισαγόμενα βότανα, αφεψήματα και καρυκεύματα (πράσινο και μαύρο τσάι, διάφοροι τύποι εισαγόμενων «τσαγιών» έτοιμων προς κατανάλωση - κρύα αφεψήματα, βιο-λειτουργικά ποτά, μίγματα καρυκευμάτων, έτοιμα dressing) κ.α.

Διαπραγματευτική δύναμη πελατών

- Διάφορα σημεία πώλησης, από μεγάλα καταστήματα λιανικής (σούπερ μάρκετ), λαϊκές αγορές, μέχρι εξειδικευμένους εμπόρους λιανικής (βιολογικές αγορές), καταστήματα υγιεινών τροφίμων, ξενοδοχεία, αεροδρόμια κλπ.
- Ισχυρό brand name των ελληνικών βοτάνων και των προϊόντων τους
- Οι παραγωγοί έχουν τη δυνατότητα να επιτύχουν την καλύτερη δυνατή συμφωνία για τη διανομή των προϊόντων τους
- Το κόστος παραγωγής είναι υψηλότερο στη βιολογική αγορά λόγω της ποιότητας των συστατικών και της εφαρμογής φιλικών στο περιβάλλον πρακτικών καλλιέργειας

Διαπραγματευτική δύναμη προμηθευτών

- Οι σημαντικότερες εισροές είναι το Πολλαπλασιαστικό Υλικό και ο εξοπλισμός για την συγκομιδή, τις μετασυλλεκτικές διαδικασίες και την μεταποίηση.
- Έλλειψη πιστοποιημένου Πολλαπλασιαστικού Υλικού εγχώριας παραγωγής επί του παρόντος

Το προφίλ της ευρωπαϊκής αγοράς προϊόντων βοτάνων μεταβάλλεται γρήγορα υπό την επίδραση αυτών των παραγόντων. Οι τάσεις για τα πρώτα έτη μετά το 2020 περιλαμβάνουν τα ακόλουθα

- Αυξανόμενη ζήτηση βοτάνων και μπαχαρικών
- Μαϊντανός, βασιλικός, φύλλα δάφνης, άνηθος, δεντρολίβανο, ρίγανη, φασκόμηλο και θυμάρι τα δημοφιλέστερα αποξηραμένα βότανα στην Ευρώπη
- Βουλγαρία, Ρουμανία, Ουγγαρία, Ισπανία, Γερμανία, Ιταλία, Ελλάδα και Γαλλία οι κύριες χώρες – παραγωγοί αποξηραμένων βοτάνων
- 11% η μέση αύξηση της αξίας εισαγωγών την τελευταία δεκαετία
- 2.7 δισεκατομμύρια ευρώ η αξία εισαγωγών το 2017
- Πάνω από 95% των εισαγωγών προέρχεται από τρίτες χώρες (Κίνα, Ινδία, Τουρκία)
- 515 εκατομμύρια ευρώ η συνολική αξία εισαγωγών της Γερμανίας το 2018, που αντιστοιχεί με το 20% της συνολικής αξίας της Ε.Ε.
- Το 80% των εισαγωγών της Γερμανίας προέρχεται από αναπτυσσόμενες χώρες
- Ηνωμένο Βασίλειο, Βέλγιο, Ολλανδία, Γαλλία και Ουγγαρία σημαντικοί εισαγωγάς

Επένδυση στα ΑΦΦ - Ο ρόλος του Επιχειρηματικού Σχεδίου

Η επένδυση στα ΑΦΦ αποτελεί μια καινοτόμο ιδέα σε ένα σχετικά νέο τμήμα της αγοράς, επομένως έχετε επιλέξει να **επενδύσετε στην καινοτομία**. Ο τομέας των αρωματικών και φαρμακευτικών φυτών είναι ακόμα περιορισμένος στην Ελλάδα, οπότε έχετε χώρο να αναπτύξετε ένα εναλλακτικό επιχειρηματικό πρότυπο. Για να λειτουργήσετε σε αυτό το τμήμα της αγοράς και για να μετατρέψετε την ιδέα σας σε μια βιώσιμη επιχείρηση, θα πρέπει να αρχίσετε να σκέφτεστε «έξω από το κουτί», να οργανωθείτε με τρόπο καινοτόμο και να γίνετε ανταγωνιστικοί.

Για να αποφασίσετε αν η επένδυση στα ΑΦΦ είναι η κατάλληλη επιλογή για εσάς, θα πρέπει να δώσετε σαφείς και ολοκληρωμένες απαντήσεις, μαζί με τον Σύμβουλό σας, σε βασικά ερωτήματα, όπως τα ακόλουθα

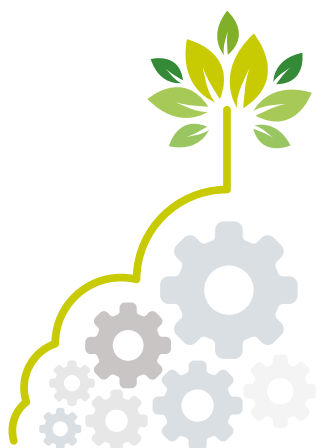
- Θα ασχοληθείτε με την παραγωγή της πρώτης ύλης μόνο, ή και με την επεξεργασία και πώληση;
- Υπάρχει ζήτηση για τα προϊόντα που σκοπεύετε να παράγετε; Ποιός τα χρειάζεται;
- Ποιοί είναι οι ανταγωνιστές σας, δηλαδή αυτοί που παράγουν ίδια ή παρόμοια προϊόντα;
- Πώς θα ταιριάζει η επιχείρησή σας στην αγορά;
- Πόσο επικερδής είναι η επένδυση;

Για να απαντηθούν αυτά τα ερωτήματα, θα πρέπει να αναπτύξετε ένα **Επιχειρηματικό Σχέδιο** που θα καταγράφει

- τους στόχους της επιχείρησης από το αρχικό στάδιο λειτουργίας
- τις τακτικές και ενέργειες με τις οποίες θα επιτύχει τους συγκεκριμένους στόχους

Σκοπός Επιχειρηματικού Σχεδίου

- Ορθή δομή και οργάνωσή της (νέας) επιχείρησης
- Αποτύπωση και κατανόηση της αγοράς-κλάδου, των καταναλωτών και του ανταγωνισμού
- Αναγνώριση κινδύνων και ευκαιριών
- Εξασφάλιση χρηματοδότησης

Τι ζητούν οι επενδυτές να δουν σε ένα Επιχειρηματικό Σχέδιο;

- Το πρόβλημα που λύνει η επιχείρηση
- Το μέγεθος της δυνητικής αγοράς στην οποία θα δραστηριοποιείται η επιχείρηση
- Τη ζήτηση για τα προϊόντα
- Τα ανταγωνιστικά προϊόντα
- Το στοιχείο/χαρακτηριστικό το οποίο θα διαφοροποιεί το προϊόν της επιχείρησης από τα αντίστοιχα ανταγωνιστικά
- Την οργάνωση-δομή της επιχείρησης
- Το κόστος της επένδυσης
- Τον τρόπο με τον οποίο θα καλυφθεί το συγκεκριμένο κόστος (π.χ. ιδία κεφάλαια, δάνειο, κλπ.)
- Το χρονοδιάγραμμα υλοποίησης της επένδυσης
- Το αναμενόμενο οικονομικό αποτέλεσμα (κέρδος)
- Το σχέδιο αντιμετώπισης κινδύνων και απρόβλεπτων καταστάσεων

ΠΡΟΤΟΥ ΞΕΚΙΝΗΣΕΤΕ

Υπάρχουν πολλά σημαντικά ζητήματα που πρέπει να λάβετε υπόψη για την οργάνωση της παραγωγής. Πρέπει σίγουρα να ζητήσετε τη βοήθεια και την υποστήριξη ενός ειδικού συμβούλου που θα σας καθοδηγήσει σε όλα τα στάδια της εγκατάστασης της καλλιέργειας ή και της λειτουργίας της μονάδας επεξεργασίας. Μερικά σημεία που πρέπει να λάβετε υπόψη και να εξετάσετε προσεκτικά είναι:

- ✓ **Βεβαιωθείτε** ότι υπάρχει όλη η απαραίτητη υποδομή στην περιοχή που θα επιλέξετε για να εγκαταστήσετε την καλλιέργεια και τη μονάδα επεξεργασίας: οδικό δίκτυο, ηλεκτρική ενέργεια και παροχή νερού, τηλεπικοινωνίες και διαδίκτυο
- ✓ **Βεβαιωθείτε** ότι θα επιλέξετε καλλιέργειες για τις οποίες το μικροκλίμα και το έδαφος της περιοχής είναι κατάλληλα
- ✓ **Ζητήστε** τη βοήθεια ενός έμπειρου γεωπόνου, αλλά και ενός έμπειρου τεχνικού συμβούλου για τη μονάδα επεξεργασίας. Επιλέξτε κτίρια και μηχανήματα που καλύπτουν τις ανάγκες σας, αλλά που μπορούν να αναβαθμιστούν αν αποφασίσετε μελλοντική επέκταση
- ✓ **Βεβαιωθείτε** ότι λαμβάνετε υπόψη τα αποτελέσματα της οικονομικής ανάλυσης πριν αποφασίσετε σχετικά με το μέγεθος της επιχείρησής σας
- ✓ Πρέπει να **συμμετέχετε** με πλήρη απασχόληση στη νέα σας επιχείρηση, ή να αφιερώσετε μεγάλο μέρος του χρόνου σας, τουλάχιστον στα πρώτα της βήματα. Θα πρέπει επίσης να απασχολήσετε άτομα για χειρωνακτική ή/και διαχειριστική εργασία, τα οποία θα πρέπει να έχουν εμπειρία στην εργασία στον αγροτικό τομέα, ένα βασικό επίπεδο εμπειρίας στην παραγωγή και επεξεργασία των καλλιεργούμενων ειδών, ή και να παρακολουθήσουν σχετική εκπαίδευση. Το καλά εκπαιδευμένο προσωπικό είναι ένα πλεονέκτημα για τη νέα, μικρή, καινοτόμο επιχείρησή σας και θα προσδώσει ένα καλό προφίλ στο προϊόν σας
- ✓ Πρέπει να **διασφαλιστεί** η ρευστότητα της επιχείρησης, κάτι που δεν είναι ιδιαίτερα δύσκολο, καθώς οι απαιτήσεις σε κεφάλαιο είναι χαμηλές
- ✓ **Παρακολουθήστε** σεμινάρια και πληροφορηθείτε για τις τεχνολογικές εξελίξεις - Εγγραφείτε σε ιστότοπους
- ✓ **Επισκεφθείτε** εκθέσεις, συνέδρια και άλλες μονάδες παραγωγής
- ✓ **Βεβαιωθείτε** ότι έχετε πρόσβαση σε αξιόπιστη αγορά και με συμφέροντες όρους, μόνοι σας ή μέσω υπάρχοντος συνεταιρισμού/ομάδας παραγωγών

TIPS!

- ✓ Είναι πολύ σημαντικό εξ αρχής, οι καλλιέργειες και τα αντίστοιχα προϊόντα να επικεντρώνονται σε συγκεκριμένες αγορές στόχους – βιομηχανίες, ώστε τα φυτικά υλικά να πληρούν τις προϋποθέσεις των τελικών χρηστών / βιομηχανίας (πχ τροφίμων, καλλυντικών, αρωματικών υλών κ.α) και να έχουν σταθερή ποιότητα
- ✓ Θα πρέπει να γνωρίζετε τη διάρθρωση της αλυσίδας αξίας, δηλαδή το είδος και το προφίλ των εμπλεκόμενων σε αυτή (π.χ. προμηθευτές, μεταποιητές, λιανοπωλητές κ.ά.)
- ✓ Οι τιμές των προϊόντων να είναι ανταγωνιστικές, δηλαδή να επιλέξετε την πολιτική τιμολόγησης που ταιριάζει στην αγορά, τον κλάδο και το προφίλ της επιχείρησης και των καταναλωτών στους οποίους απευθύνεστε

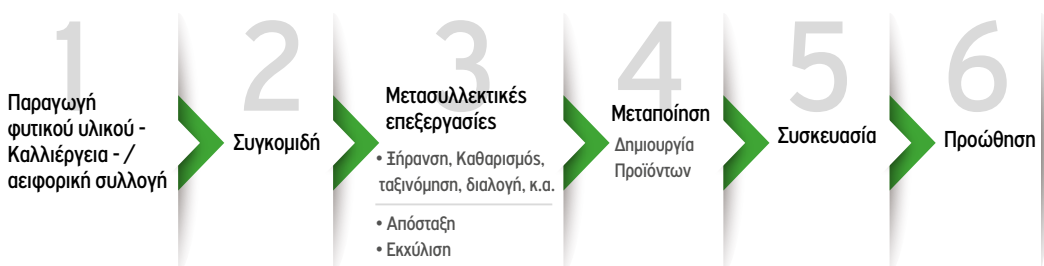
Παραγωγική διαδικασία ΑΦΦ - Βασικές αρχές

Η παραγωγική διαδικασία των ΑΦΦ περιλαμβάνει όλα τα στάδια από την παραγωγή του φυτικού υλικού έως το τελικό – μορφοποιημένο προϊόν. Όλα τα στάδια της παραγωγικής διαδικασίας πρέπει να έχουν στόχο την **σταθερή** και **ΥΨΗΛΗ ΠΟΙΟΤΗΤΑ** των τελικών προϊόντων

Βασικές αρχές και γνώσεις για την καλλιέργεια των ΑΦΦ

- Κατάλληλες οικολογικές συνθήκες
- Κατάλληλο Πολλαπλασιαστικό Υλικό
- Αγροτεχνολογικές πρακτικές - Εφαρμογή Ορθών Γεωργικών Πρακτικών
 - > Αναπαραγωγή – Πολλαπλασιασμός
 - > Καλλιεργητικές πρακτικές (θρέψη, λίπανση, άρδευση)

ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΗ ΑΛΥΣΙΔΑ ΑΡΩΜΑΤΙΚΩΝ ΦΑΡΜΑΚΕΥΤΙΚΩΝ ΦΥΤΩΝ - ΑΠΟ ΤΗΝ Α΄ ΥΛΗ ΣΤΑ ΤΕΛΙΚΑ ΠΡΟΪΟΝΤΑ

ΣΥΓΚΟΜΙΔΗ

- **Κατάλληλη περίοδος:** η εποχή που τα βιοδραστικά συστατικά είναι στη μεγαλύτερη περιεκτικότητα στο φυτό
- Τα συγκομιζόμενα άνθη / φύλλα, ρίζες, καρποί, κ.α έχουν την μέγιστη ανάπτυξη και την κατάλληλη ωρίμανση
- Στόχος η επίτευξη της μέγιστης απόδοσης συγκομιζόμενης βιομάζας, αλλά και της ποσότητας των βιολογικών συστατικών ενδιαφέροντος.
- **Μικρές παραγωγές:** συγκομιδή χειρωνακτικά
 - > Για μεγαλύτερες η συγκομιδή γίνεται μηχανοποιημένα, είτε με εξειδικευμένο εξοπλισμό, ή με κατάλληλη τροποποίηση υπάρχοντων μηχανημάτων

Πρωτογενής επεξεργασία

Περιλαμβάνει διαδικασίες όπως: ξήρανση, κοπή, διαλογή, αποθήκευση των συγκομισμένων ΑΦΦ, οι οποίες επιδρούν σημαντικά στην ποιότητα.

Η **ξήρανση** είναι η σημαντικότερη μετασυλλεκτική διαδικασία και επιτρέπει την διατήρηση των ΑΦΦ με ασφάλεια, για αρκετό χρονικό διάστημα μετά τη συγκομιδή. Η ξήρανση μπορεί να γίνει είτε με φυσικό τρόπο (υπό σκιά, σε καλά αεριζόμενους χώρους), ενώ για μεγάλες παραγωγές απαιτούνται εξειδικευμένα ξηραντήρια, με τη χρήση των οποίων επιτυγχάνεται υψηλής ποιότητας ξηρό φυτικό υλικό. *Για τα διάφορα φυτικά υλικά, η μέση περιεκτικότητα τελικής υγρασίας στο ξηρό φυτικό υλικό, σύμφωνα με επίσημες προδιαγραφές, είναι 8-12%.¹*

Δευτερογενής επεξεργασία

Το ξηρό φυτικό υλικό διαμορφώνεται σε τελικό προϊόν κατά τη διάρκεια της δευτερογενούς επεξεργασίας, που περιλαμβάνει τα στάδια της κατάρτισης (κοπή, άλεσμα), διαλογής, διαχωρισμού, κ.α, που οδηγούν στην παρασκευή μειγμάτων για αφεψήματα, καρυκεύματα, φακελίσκους τσαγιού, κάψουλες, κλπ. Η πρωτογενής επεξεργασία γίνεται από τον παραγωγό, ενώ η δευτερογενής από μονάδες επεξεργασίας και εμπορίας, που διαθέτουν τον κατάλληλο εξοπλισμό.

ΑΙΘΕΡΙΑ ΕΛΑΙΑ

Είναι πτητικά μίγματα που παραλαμβάνονται με διάφορους φυσικοχημικούς τρόπους από τα ΑΦΦ. Περιέχουν μεγάλο αριθμό χημικών συστατικών, με σημαντικότερα την ομάδα των τερπενίων. Κύριος τρόπος παραλαβής είναι η απόσταξη, η οποία σε βιομηχανική κλίμακα γίνεται με ατμό.

Έχουν χαρακτηριστικό άρωμα και οσμή και βιολογικές ιδιότητες, εξαιτίας των οποίων έχουν πλήθος χρήσεων στη βιομηχανία: τροφίμων για αρωματισμό τροφίμων και ποτών, στη ζαχαροπλαστική, στη βιομηχανία αρωμάτων και την κοσμετολογία, την φαρμακευτική, την αρωματοθεραπεία, ως απωθητικά εντόμων, ως πρόσθετα σε ζωοτροφές κλπ.

Περίπου 3000 φυτά αξιοποιούνται για τα αιθέρια έλαιά τους, εκ των οποίων τα 300 εμπορεύονται παγκοσμίως. Το 90% της παγκόσμιας παραγωγής αιθερίων ελαίων χρησιμοποιούνται στη βιομηχανία

αρωμάτων και ως αρωματικές ύλες (καλλυντικά, αρώματα, τρόφιμα). Οι μεγαλύτεροι καταναλωτές είναι οι ΗΠΑ, η Γαλλία, η Γερμανία, το Ηνωμένο Βασίλειο και η Ιαπωνία. Το μέγεθος αγοράς για τα αιθέρια έλαια το 2018 ανερχόταν σε 7,51 δις USD, ενώ αναμένεται ετήσια αύξηση περίπου 9%, μεταξύ 2019- 2026.

Εκχύλιση βιοδραστικών συστατικών

Είναι μια σημαντική διαδικασία της αλυσίδας αξίας, η οποία γίνεται από εξειδικευμένες βιομηχανίες που διαθέτουν την κατάλληλη τεχνογνωσία και εξοπλισμό. Η εκχύλιση γίνεται με οργανικούς διαλύτες, που επιλέγονται ανάλογα με το είδος του φυτού, τις φυσικές ιδιότητες, τα βιοδραστικά συστατικά, το τελικό προϊόν και την φαρμακοτεχνική μορφή του. Σήμερα υπάρχει τάση για χρήση περισσότερο φιλικών προς το περιβάλλον διαλυτών και μεθόδων εκχύλισης (green solvents).

Το ξέρατε ότι...;

- Η σύσταση του αιθερίου ελαίου ελαίου μπορεί να είναι διαφορετική, μεταξύ των διαφορετικών τμημάτων του ίδιου φυτού, αλλά και μεταξύ συγκομιδών σε διαφορετικές χρονικές περιόδους.
- Διαφορές στη χημική σύσταση μπορεί να παρατηρηθούν και στο ίδιο το φυτικό είδος – **διαφορετικοί χημειότυποι**.
- Γενικά οι διαφορές είναι μεγαλύτερες όταν οφείλονται σε γενετικούς λόγους (γενότυπος, ποικιλία κλπ), παρά σε περιβαλλοντικούς.

ΤΥΠΟΠΟΙΗΣΗ

Η γνώση της προέλευσης των πρώτων υλών, η ικνηλασιμότητα και κυρίως η ασφάλεια και ποιότητα, είναι κριτήρια και απαιτήσεις των σύγχρονων καταναλωτών για την χρήση των φυσικών προϊόντων. Οι καταναλωτές σήμερα είναι ευαισθητοποιημένοι και θέλουν να είναι ενημερωμένοι για τη σύσταση και προέλευση των προϊόντων που καταναλώνουν. Οι διαδικασίες που οδηγούν από το αρχικό φυτικό υλικό ΑΦΦ στο τελικό προϊόν πρέπει να ακολουθούν ανάλογα πρότυπα και όλη η διαδικασία να είναι «τυποποιημένη», με στόχο την παραγωγή σταθερής ποιότητας μεταποιημένου προϊόντος, σύμφωνα με θεσπισμένες προδιαγραφές.

Η θέσπιση προδιαγραφών ποιότητας για τα ΑΦΦ είναι σύνθετη και πολύπλευρη διαδικασία καθώς

- Υπάρχουν διαφορετικές κατηγορίες τελικών καταναλωτών και προϊόντων ΑΦΦ (π.χ. φάρμακα, τρόφιμα, καλλυντικά κλπ), κάθε μια από τις οποίες έχει δικές της προδιαγραφές ποιότητας
- Τα βιο-δραστικά συστατικά δεν είναι πάντα γνωστά ή/και όταν είναι γνωστά παρουσιάζουν διακυμάνσεις ως προς την ποσοτική τους σύσταση

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΠΡΟΤΥΠΩΝ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ ΑΝΑΛΟΓΑ ΜΕ ΤΟ ΤΕΛΙΚΟ ΠΡΟΪΟΝ

- Α. Η χρήση βοτάνων ή παρασκευασμάτων αυτών ως συστατικά σε συμπληρώματα διατροφής πρέπει να είναι σε εναρμόνιση με την Νομοθεσία Τροφίμων²
- Β. Προδιαγραφές για συστατικά/βοτανικά παρασκευάσματα σε φυτοθεραπευτικά/παραδοσιακά φαρμακευτικά προϊόντα φυτικής προέλευσης καθορίζονται σε Οδηγίες του EMA³

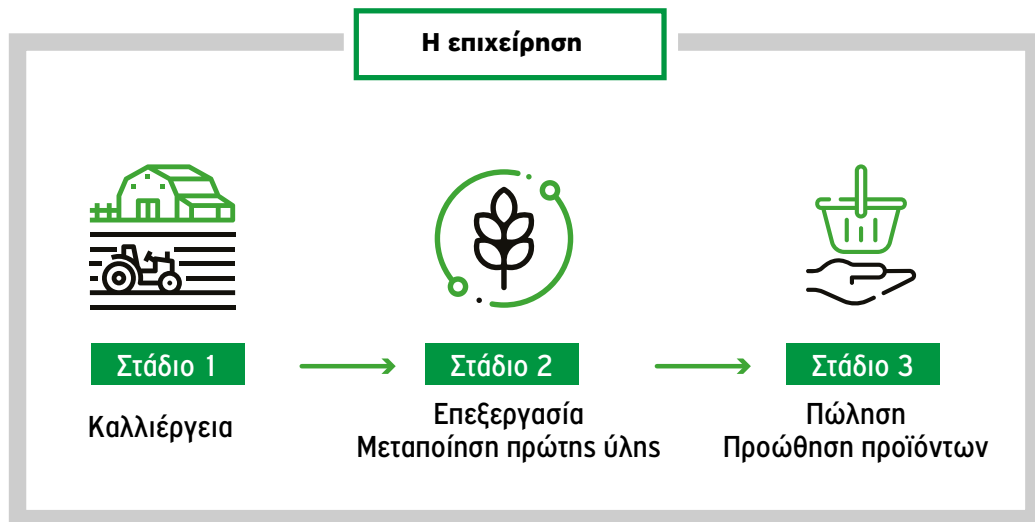
Η επισήμανση (labelling) αποτελεί σήμερα μια παγκόσμια απαιτούμενη πρακτική για την απορρόφηση και εμπορευσιμότητα, ειδικά των προϊόντων ΑΦΦ. Συνήθως αναγράφονται

Nutrition Facts	
Portion Size	1 g
Amount Per Portion	2.7
Calories	
% Daily Value *	
Total Fat 0g	0 %
Sodium 0.3mg	0 %
Total Carbohydrate 0.7g	0 %
Dietary Fiber 0.4g	1 %
Sugar 0g	
Protein 0.1g	0 %
Vitamin D 0.00mcg	0 %
Calcium 16.97mg	1 %
Iron 0.37mg	2 %
Potassium 12mg	0 %
* The % Daily Value (DV) tells you how much a nutrient in a serving of food contribute to a daily diet. 2,000 calories a day is used for general nutrition advice.	

- Απαιτήσεις και πληροφορίες σχετικά με: Διατροφική σύσταση, χημική σύσταση, περιεκτικότητα σε ουσίες που θεωρούνται ευεργετικές για την υγεία κλπ.
- Το σύνολο των πιστοποιήσεων, συμπεριλαμβανομένης της πιστοποίησης της βιολογικής παραγωγής, της ικνηλασιμότητας, καθώς και της εφαρμογής των Ορθών Γεωργικών Πρακτικών κ.ά., οι οποίες προσδίδουν ταυτότητα και υπεραξία στα προϊόντα.

Προς τα εμπρός Κάθετη Ολοκλήρωση

Τα τελευταία χρόνια είναι όλο και πιο σύνηθες οι παραγωγοί ΑΦΦ να εμπλέκονται και στην επεξεργασία, μεταποίηση και εμπορία των πρωτογενών και επεξεργασμένων προϊόντων τους. Η τάση αυτή περιγράφεται ως «προς τα εμπρός κάθετη ολοκλήρωση» (forward vertical integration). Αντίστοιχα υπάρχει και η περίπτωση της κάθετης ολοκλήρωσης «προς τα πίσω» π.χ. αν ο παραγωγός ασχοληθεί με την ιδιοπαραγωγή πολλαπλασιαστικού υλικού.

Αρχές καλλιέργειας - επεξεργασίας και πρότυπα ποιότητας για επιλεγμένα ΑΦΦ

Παρουσιάζονται τα κύρια χαρακτηριστικά ειδών ΑΦΦ με ιδιαίτερο ενδιαφέρον: **Ρίγανη, Φασκόμηλο, Μελισσόχορτο, Τσάι του Βουνού** και **Χαμομήλι**, τα οποία επιλέχθηκαν στο έργο AGRIFARM με τα παρακάτω κριτήρια:

- α. είναι αυτοφυή στον Ελλαδικό χώρο
- β. είναι σημαντικής εμπορικής αξίας
- γ. είναι γνωστά στο διεθνές εμπόριο
- δ. διαθέτουν πλείστες δυνατότητες αξιοποίησης σε διαφορετικά προϊόντα και από διαφορετικούς τελικούς χρήστες - βιομηχανία.

Τα στάδια της παραγωγικής διαδικασίας (καλλιέργεια, επεξεργασία, μεταποίηση), αλλά και οι προδιαγραφές που πρέπει να πληρούν, παρουσιάζονται παρακάτω.

Μελισσόχορτο

Melissa officinalis L.

ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ

- Πολυετές φυτό.
- Πολλαπλασιάζεται με σπόρο, με παραφυάδες και με μοσχεύματα.
- **Εγκατάσταση καλλιέργειας:** Άνοιξη ή φθινόπωρο.
- **Αποστάσεις φύτευσης:** 35-45 εκ. επί της γραμμής και 70-80 εκ. μεταξύ των γραμμών.
- **Βασικές καλλιεργητικές φροντίδες:** Πότισμα (φυλλώδης καλλιέργεια με αυξημένες απαιτήσεις σε άρδευση), σκάλισμα – βοτάνισμα. Πιθανή ετήσια λίπανση με άζωτο, φώσφορο, κάλιο και θείο.
- **Διάρκεια καλλιέργειας:** 5-6 χρόνια (με καλές αποδόσεις).
- **Κυριότεροι εχθροί και ασθένειες:** Εάν παρουσιαστούν - τετράνυχος, αλευρώδεις θρίπες, ωίδιο.
- **Αντιμετώπιση προσβολών:** Βιολογικά σκευάσματα, παγίδες, ωφέλιμα έντομα ή ακάρεα.
- **Συγκομιδή:** Στην έναρξη της ανθοφορίας. Μηχανικά ή χειρωνακτικά το υπέργειο τμήμα. Μετά το δεύτερο έτος 2-3 κοπές το χρόνο.
- **Απόδοση:** Το 2ο -3ο έτος φτάνει το μέγιστο της παραγωγής. Νωπή βιομάζα περίπου 1200 κιλά/στρέμμα ανά συγκομιδή. Τα μέρη που αξιοποιούνται είναι τα φύλλα και μπορούν να γίνουν περισσότερες από μία κοπές το χρόνο, ανάλογα με τις επικρατούσες κλιματικές συνθήκες.
- **Ξήρανση - Επεξεργασία:** Το υλικό πρέπει να οδηγείται άμεσα για ξήρανση με φυσικό τρόπο, υπό σκιά, και σε καλά αεριζόμενους χώρους, ή σε ξηραντήρια. Θερμοκρασία ξήρανσης: 35-40°C. Τελικό περιεχόμενο υγρασίας 10%

ΠΡΟΔΙΑΓΡΑΦΕΣ _____

Φύλλα μελισσόχορτου ⁴

Αποξηραμένα φύλλα Μελισσόχορτου *Melissa officinalis* L.

- Περιεχόμενο: κατ' ελάχιστο 1.0% (επί ξηρού) σε Ροσμαρινικό οξύ
- Χαρακτηριστική μυρωδιά λεμονιού

ΣΥΣΤΑΤΙΚΑ _____

Το φυτό έχει υψηλή περιεκτικότητα σε φαινολικές ενώσεις, και ειδικά σε ροσμαρινικό οξύ, στα οποία οφείλει τις αντιοξειδωτικές του ιδιότητες.

Αιθέριο έλαιο: κύρια συστατικά του αιθερίου ελαίου είναι η νεράλη, γερανιάλη και κιτρονελ-λάλη. Οι αποδόσεις είναι πολύ μικρές, γι' αυτόν το λόγο είναι πολύ ακριβό και πολλές φορές νοθεύεται.

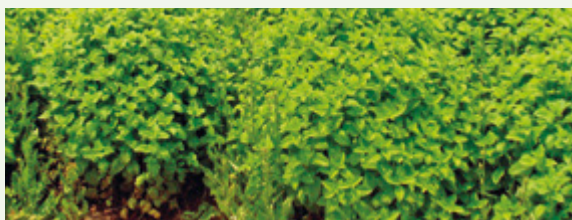
ΧΡΗΣΕΙΣ _____

Το μελισσόχορτο χρησιμοποιείται στη βιομηχανία τροφίμων, στη φαρμακευτική και την βιομηχανία καλλυντικών. Είναι ευρύτατη η χρήση του ως αφέψημα και για τον αρωματισμό ποτών και προϊόντων ζαχαροπλαστικής. Χρησιμοποιείται στη φυτοθεραπευτική ως παραδοσιακό φάρμακο για την ανακούφιση πονοκεφάλων, γαστρεντερικών διαταραχών, νευρώσεων και ρευματισμών. Το αιθέριο έλαιο έχει αντιμικροβιακές και αντιμυκητιακές ιδιότητες και είναι υπεύθυνο για τις σπασμολυτικές ιδιότητες του φυτού.

γνωρίζετε ότι...

Μετά τη συγκομιδή, το μελισσόχορτο είναι εξαιρετικά ευπαθές προϊόν. Είναι ιδιαίτερα ευαίσθητο στο να αλλοιωθεί το χρώμα και το άρωμα, που είναι σημαντικά οργανοληπτικά συστατικά, ειδικά όταν προορίζεται για τη χρήση του ως αφέψημα. Για το λόγο αυτό οι μετασυλλεκτικοί χειρισμοί πρέπει να είναι κατάλληλοι, και ειδικά η ξήρανση, ώστε να αποφευχθεί το «μαύρισμα» του φυτικού υλικού.

Φασκόμηλο

Salvia sp. (Salvia officinalis και Salvia fruticosa)

ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ

- Πολυετές φυτό.
- **Πολλαπλασιάζεται:** Με σπόρο και με μοσχεύματα.
- **Εγκατάσταση καλλιέργειας:** Άνοιξη ή φθινόπωρο.
- **Αποστάσεις φύτευσης:** 60-70 εκ. επί της γραμμής και 70-90 εκ. μεταξύ των γραμμών.
- **Βασικές καλλιεργητικές φροντίδες:** Αραιό πότισμα, σκάλισμα - βοτάνισμα, ετήσιο κλάδεμα (στην αρχή της άνοιξης για απομάκρυνση ξερών βλαστών), πιθανή λίπανση μετά το κλάδεμα.
- **Διάρκεια καλλιέργειας:** Έως 10 χρόνια.
- **Κυριότεροι εκθροί και ασθένειες:** Αλευρώδεις, μελίγκρα, τετράνυχος, θρίπες, ωίδιο θεωρούνται σχετικά σπάνιες προσβολές.
- **Αντιμετώπιση προσβολών:** Βιολογικά σκευάσματα, παγίδες, ωφέλιμα έντομα ή ακάρεα.
- **Συγκομιδή:** Υπέργειο τμήμα λίγο πριν την άνθηση (για ξηρή δρόγη), κατά τη διάρκεια της ανθοφορίας (για αιθέριο έλαιο). Από το δεύτερο έτος μπορεί να γίνουν 2 κοπές το χρόνο (μία την άνοιξη/νωρίς το καλοκαίρι και μία νωρίς το φθινόπωρο).
- **Απόδοση:** Κατά το 2ο -3ο έτος φτάνει το μέγιστο της παραγωγής. Νωπή βιομάζα περίπου 1300 κιλά/στρέμμα (τον 2ο χρόνο καλλιέργειας).
- **Ξήρανση - Επεξεργασία:** Μετά την συγκομιδή, τον καθαρισμό και την αποφύλλωση, το φυτικό υλικό οδηγείται για ξήρανση με φυσικό τρόπο, ή σε ξηραντήρια. Θερμοκρασία ξήρανσης 45° - 50°C με τελική υγρασία ξηρού φυτικού υλικού 13%.

ΠΡΟΔΙΑΓΡΑΦΕΣ

I. Φύλλα φασκόμηλου (*Salvia officinalis* L.)⁵

Ολόκληρα, ή κατατμημένα φύλλα του είδους *Salvia officinalis* L.

Αιθέριο έλαιο: 1 - 1,5%

Ξένες ύλες (Μέγιστο) 3% σε βλαστούς, 2% σε άλλες ξένες ύλες. Υγρασία: 10%

II. Φύλλα Φασκόμηλου (*Salvia fruticosa* S. *triloba*) (Greek Sage)⁷

Περιεκτικότητα σε αιθέριο έλαιο: 1, 2- 1,8%

Ξένες ύλες (Μέγιστο) 8%,σε βλαστούς, 2% σε άλλες ξένες ύλες. Υγρασία: 10%

ΣΥΣΤΑΤΙΚΑ

Φαινολικά συστατικά: ροσμαρινικό, καφεϊκό οξύ, κ.α.

Άλλα συστατικά: καρνοσικό οξύ.

Αιθέριο έλαιο, με κύρια συστατικά α και β- θουγιόνη, καμφορά, 1,8 κινεόλη.

Στο είδος *S. officinalis* οι θουγιόνες ανευρίσκονται σε υψηλά ποσοστά (>50%), ενώ στην *S. fruticosa*, τα συστατικά αυτά του αιθερίου ελαίου είναι σε πολύ μικρότερες αναλογίες (< 5%).

ΧΡΗΣΕΙΣ

Στη μαγειρική, στη βιομηχανία τροφίμων και καλλυντικών. Το φασκόμηλο είναι γνωστό από την αρχαιότητα για τις θεραπευτικές/φαρμακευτικές του ιδιότητες (αντιφλεγμονώδεις, αντιμικροβιακές, αντιμυκητιακές, αντιδιαβητικές και αντιοξειδωτικές, λόγω των φαινολικών συστατικών του). Χρησιμοποιείται ως παραδοσιακό φάρμακο για ευρύ φάσμα παθήσεων, όπως της ουλίτιδας, των φλεγμονών της στοματικής κοιλότητας, του βήχα και του πονόλαιμου. Με τη μορφή αφεψήματος, το φασκόμηλο επίσης έχει ευεργετική δράση στη δυσπεψία, την υπερβολική εφίδρωση, τις φλεγμονές της στοματικής κοιλότητας και του λαιμού και τις ήπιες φλεγμονές του δέρματος⁶.

γνωρίζετε ότι...

Το αιθέριο έλαιο της *S. officinalis* θεωρείται νευροτοξικό, λόγω της υψηλής περιεκτικότητάς του στα συστατικά α, β θουγιόνη, αλλά και καμφορά. Για το λόγο αυτό η χρήση όλων των προϊόντων *Salvia officinalis* πρέπει να γίνεται με προσοχή (και να αναγράφεται σε αυτά το ποσοστό θουγιόνης). Λόγω της ερεθιστικής του δράσης δεν πρέπει να χρησιμοποιείται στην αρωματοθεραπεία.

Τσάι του βουνού

Sideritis sp.

ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ

- Πολυετές φυτό
- **Πολλαπλασιάζεται:** Με σπόρο, με διαίρεση και με μοσχεύματα.
- **Εγκατάσταση καλλιέργειας:** Φθινόπωρο (Οκτώβριο-Νοέμβριο), ή τέλος άνοιξης (Απρίλιο - Μάιο).
- **Αποστάσεις φύτευσης:** 30-40 εκ. επί της γραμμής και 60-80 εκ. μεταξύ των γραμμών.
- **Βασικές καλλιεργητικές φροντίδες:** Σκάλισμα – βοτάνισμα. Ελάχιστες απαιτήσεις σε άρδευση (δυνατότητα ξηρικής καλλιέργειας) και σε θρεπτικά στοιχεία.
- **Διάρκεια καλλιέργειας:** 5-7 χρόνια με καλές αποδόσεις.
- **Κυριότεροι εκθροί και ασθένειες:** Προσβολή ριζών από παθογόνα εδάφους (σηψηρριζία).
- **Αντιμετώπιση προσβολών:** Αποφυγή φυτείας μεγάλης πυκνότητας και σε χαμηλό υψόμετρο, αποφυγή κακώς στραγγιζόμενων εδαφών.
- **Συγκομιδή:** Ανθισμένα στελέχη (ανοικτά άνθη στα 2/3 της ταξιανθίας). Χειρωνακτικά με μαχαίρι ή δρεπάνι, η ταξιανθία μαζί με μέρος βλαστού. Για μεγαλύτερες παραγωγές απαιτείται εξειδικευμένος εξοπλισμός συγκομιδής. Συγκομιδή περίπου στα τέλη Μαΐου (σε χαμηλό υψόμετρο), γύρω στα τέλη Ιουνίου-Ιουλίου (σε ορεινές περιοχές).
- **Απόδοση:** Μπορεί να φτάσει τα 100-150 kg/στρέμμα (ξηρή δρόγη) από το 2ο έτος και έπειτα.
- **Ξήρανση – Επεξεργασία:** Τα συγκομισμένα ανθοφόρα στελέχη φέρονται για ξήρανση, σε ματσάκια, ή απλωμένα σε τελάρια ξήρανσης, σε σκοτεινό και καλά αεριζόμενο χώρο, που είναι και η συνήθης πρακτική. Για ποιοτικότερο προϊόν, η ξήρανση γίνεται σε στατικά ξηραντήρια.

ΠΡΟΔΙΑΓΡΑΦΕΣ

Έως τώρα δεν έχουν θεσπιστεί επίσημες προδιαγραφές ποιότητας για την ξηρή δρόγη Σιδερίτη. Κύρια ποιοτικά χαρακτηριστικά είναι τα οργανοληπτικά, και ειδικότερα το έντονο πρασινοκίτρινο χρώμα (που υποδηλώνει σωστή ξήρανση και αποθήκευση), και το χαρακτηριστικό ευχάριστο άρωμα, και η απουσία ξένων υλών. Η ξηρή δρόγη αποθηκεύεται σε σκουρόχρωμες συσκευασίες (όχι πλαστικές) σε δροσερό χώρο, απαλλαγμένο από οσμές και απουσία εντόμων και υλικών που μπορεί να υποβαθμίσουν τα ποιοτικά του χαρακτηριστικά.

ΣΥΣΤΑΤΙΚΑ

Οι πολυφαινόλες και τα διτερπένια είναι τα κύρια συστατικά των ειδών Σιδερίτη.

Το ποιοτικό - χημικό προφίλ του Σιδερίτη, μπορεί να εκτιμηθεί συνολικά: με την περιεκτικότητά του σε ολικά φαινολικά συστατικά και φλαβονοειδή, την αντιοξειδωτική ικανότητα των εκχυλισμάτων του καθώς και με τα κύρια συστατικά του αιθερίου ελαίου (αναφερόμενα πάντα στις ίδιες συνθήκες παραλαβής και ανάλυσης). Το αιθέριο έλαιο, αν και ανευρίσκεται, σε όλα τα είδη Σιδερίτη σε πολύ μικρή περιεκτικότητα, προσδίδει έντονο άρωμα στην δρόγη και το αφέψημα.

ΧΡΗΣΕΙΣ

Το Τσαϊ του Βουνού (είδη Σιδερίτη- *Sideritis sp.*), χρησιμοποιείται για την παρασκευή του ομώνυμου αφεψήματος, με παραδοσιακές χρήσεις στην αντιμετώπιση συμπτωμάτων κρυολογήματος, με πυρετό, βήχα, βρογχίτιδα, για την ανακούφιση γαστρεντερικών διαταραχών, ως αντιφλεγμονώδες, αναλγητικό, ηρεμιστικό, αντιοξειδωτικό κλπ. Τα τελευταία χρόνια διεξάγεται έρευνα σχετικά με τη δράση του σε νευροεκφυλιστικές παθήσεις όπως άνοια, απώλεια μνήμης κ.α.

γνωρίζετε ότι...

Τέσσερα είδη Σιδερίτη που αυτοφύονται στον ελληνικό χώρο: *Sideritis scardica* Griseb., *Sideritis clandestina* (Bory & Chaub.) Hayek, *Sideritis raeseri* Boiss. & Heldr., *Sideritis syriaca* L., herba (ironwort) έχουν λάβει ένδειξη ως **παραδοσιακό φάρμακο** φυτικής προέλευσης από τον Ευρωπαϊκό Οργανισμό Φαρμάκων⁸. Ειδικότερα το αφέψημα (Τσαϊ- Herbal Tea) θεωρείται παραδοσιακό φάρμακο για την ανακούφιση του βήχα εξαιτίας κρυολογήματος και για την ανακούφιση ήπιων γαστρεντερικών διαταραχών.

Ρίγανη

Origanum vulgare L. subsp. *hirtum* (Ελληνική Ρίγανη)

ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ

- Πολυετές φυτό.
- **Πολλαπλασιάζεται:** Με σπόρο, με μοσχεύματα και με παραφυάδες.
- **Εγκατάσταση καλλιέργειας:** Φθινόπωρο (Οκτώβριο-Νοέμβριο), ή αρχές άνοιξης. Δυνατότητα εγκατάστασης σε μεγάλο υψόμετρο νωρίτερα του Οκτωβρίου, και σε περιοχές με άρδευση έως τα μέσα Μαΐου.
- **Αποστάσεις φύτευσης:** 30-40 εκ. επί της γραμμής και 60-80 εκ. μεταξύ των γραμμών.
- **Βασικές καλλιεργητικές φροντίδες:** Σκάλισμα – βοτάνισμα. Δεν παρουσιάζει ιδιαίτερες απαιτήσεις σε άρδευση (δυνατότητα ξηρικής καλλιέργειας) και σε θρεπτικά στοιχεία.
- **Διάρκεια καλλιέργειας:** Παραγωγική για 5-8 χρόνια. Αύξηση της παραγωγής σημειώνεται μετά το 2ο έτος.
- **Κυριότεροι εκθροί και ασθένειες:** Προσβολή ριζών από παθογόνα εδάφους (σηψηρριζία).
- **Αντιμετώπιση προσβολών:** Αποφυγή κακώς στραγγιζόμενων εδαφών.
- **Συγκομιδή:** Στην αρχή της ανθοφορίας (για ξηρή δρόγη), στην πλήρη άνθηση (για αιθέριο έλαιο). Μηχανικά ή χειρωνακτικά το υπέργειο τμήμα.
- **Απόδοση:** Μπορεί να φτάσει τα 300 kg/στρέμμα (ξηρή δρόγη) μετά το 2ο χρόνο. Υψηλές αποδόσεις από το 3ο έως περίπου το 5ο έτος.
- **Ξήρανση - Επεξεργασία:** Μετά τη συγκομιδή ξηραίνεται στο χωράφι για 2- 3 μέρες, εάν πρόκειται για την παραλαβή αιθερίου ελαίου. Για την βέλτιστη ποιότητα ξηρής δρόγης ως άρτυμα, το φυτικό υλικό αποξηραίνεται σε σκοτεινό καλά αεριζόμενο χώρο, σε συρταρωτά πλαίσια, ή ή ακόμη καλύτερα, σε ξηραντήρια. Το τελικό προϊόν - αποξηραμένα άνθη και φύλλα - λαμβάνεται μετά την ξήρανση και την απομάκρυνση των βλαστών, μετά από αλώνισμα, ή τη χρήση κατάλληλου εξοπλισμού (κόσκινα, τάρακτρα, διαχωριστές κλη).

ΠΡΟΔΙΑΓΡΑΦΕΣ

Φέρεται στο εμπόριο κυρίως ως αποξηραμένη και τριμμένη ρίγανη (σπάνια ως ολόκληροι ανθοφόροι βλαστοί), διαφόρου μεγέθους τεμαχιδίων (ολόκληρα φύλλα /άνθη, αδρομερώς, ή λεπτοκοκκιοποιημένη). Χρώμα πράσινο, ανοιχτό, ή πιο σκούρο και χαρακτηριστική μυρωδιά που οφείλεται κυρίως στο συστατικό του αιθερίου ελαίου καρβακρόλη, η περιεκτικότητα της οποίας εξαρτάται από τον γενότυπο-ποικιλία, την εποχή συγκομιδής, τους εδαφοκλιματικούς παράγοντες και τις καλλιεργητικές πρακτικές.

Προδιαγραφές αποξηραμένης ρίγανης^{9, 10}

- Ρίγανη αποξηραμένη- φύλλα και άνθη (ολόκληρα, ή κατατμημένα)
- *Ελάχιστη περιεκτικότητα σε αιθέριο έλαιο: 2,5% (επί ξηρού)*
- Περιεκτικότητα σε καρβακρόλη και θυμόλη (σύνολο) κατ' ελάχιστο 60%.
- Συσκευάζεται σε καθαρούς, στεγνούς περιέκτες από υλικά που δεν επιδρούν στο προϊόν και το προστατεύουν από την υγρασία και την απώλεια των πτητικών / αρωματικών συστατικών της.
- Στη συσκευασία μπορούν να αναγράφονται:
 - > Η βοτανική ονομασία του προϊόντος και το εμπορικό όνομα , ή το brand name
 - > Όνομα και διεύθυνση του παραγωγού ή συσκευαστή
 - > Αριθμός παρτίδας, Καθαρό Βάρος, Χώρα παραγωγής
 - > Άλλα στοιχεία που απαιτούνται από τον προμηθευτή (έτος συγκομιδής, ημερομηνία συσκευασίας)
 - > Εάν υπάρχει αναφορά σε Διεθνή Πρότυπα

ΣΥΣΤΑΤΙΚΑ

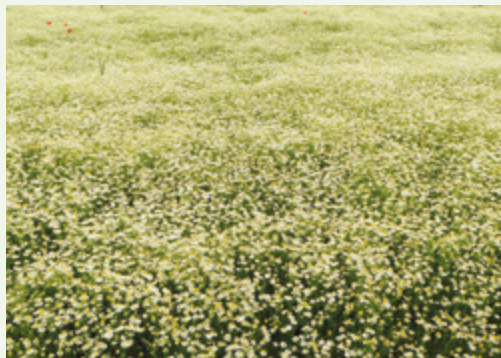
Το **αιθέριο έλαιο (ριγανέλαιο)** με κύρια συστατικά την καρβακρόλη και θυμόλη, είναι το σημαντικότερο συστατικό της ρίγανης. Επιπλέον, η ρίγανη είναι πλούσια και σε άλλα συστατικά με αντιοξειδωτική δράση, όπως φαινολικά οξέα, με σπουδαιότερο το ροσμαρινικό οξύ.

ΧΡΗΣΕΙΣ

Η ρίγανη χρησιμοποιείται σαν άρτυμα και καρύκευμα σε πλήθος τροφίμων και παγκόσμια είναι από τα πλέον εμπορευόμενα αρτυματικά φυτά της εύκρατης ζώνης. Επιπλέον έχει πλήθος βιοδραστικών ιδιοτήτων που μελετώνται εκτενώς τα τελευταία χρόνια όπως αντιοξειδωτική, αντιμυκητιακή, αντιβακτηριακή, κ.α, οι οποίες οφείλονται σε μεγάλο βαθμό στο αιθέριο έλαιο και στην καρβακρόλη και σε άλλες βιοδραστικές μεταξύ των οποίων και το ροσμαρινικό οξύ, που ανευρίσκεται στη δρόγη σε μεγάλη περιεκτικότητα. Λόγω αυτών έχουν αναπτυχθεί πλήθος προϊόντων, βασιζόμενα στη ρίγανη και τα συστατικά της και κυρίως το αιθέριο έλαιο (π.χ πρόσθετα ζωοτροφών, πρόσθετα και συντηρητικά τροφίμων τροφίμων).

Χαμομήλι

Matricaria chamomilla L..

ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ

- Ετήσιο φυτό.
- **Πολλαπλασιάζεται:** Με σπόρο.
- **Εγκατάσταση καλλιέργειας:** Επιφανειακή σπορά (ανάμιξη σπόρου με ξηρή ποταμίσια άμμο). Φθινόπωρο (Οκτώβριο-Νοέμβριο), ή άνοιξη (με μικρότερες τελικές αποδόσεις). Ιδιαίτερα σημαντική είναι η σωστή προετοιμασία του εδάφους πριν την εγκατάσταση. Ελαφρύ κυλίνδρισμα (απαραίτητη προϋπόθεση μετά τη σπορά).
- **Σπορά:** στα πεταχτά ή σε γραμμές (20-40 εκ. μεταξύ των γραμμών).
- **Βασικές καλλιεργητικές φροντίδες:** Σκάλισμα - βοτάνισμα. Δεν παρουσιάζει ιδιαίτερες απαιτήσεις σε θρεπτικά στοιχεία και σε άρδευση (δυνατότητα ξηρικής καλλιέργειας).
- **Κυριότεροι εχθροί και ασθένειες:** Αφίδες, αλευρώδεις, θρίπες, ωίδιο, περονόσπορος, χωρίς όμως να παρατηρούνται έντονα προβλήματα και μεγάλης έκτασης προσβολές.
- **Αντιμετώπιση προσβολών:** Βιολογικά σκευάσματα, παγίδες, ωφέλιμα έντομα ή ακάρεα.
- **Συγκομιδή:** Γίνεται στο στάδιο της ανθοφορίας, Απρίλιο-Μάιο (για φθινοπωρινή σπορά), περίπου μετά από τρεις μήνες από την εγκατάσταση (για ανοιξιάτικη σπορά) και συγκομίζεται μηχανικά ή χειρωνακτικά, το ανθικό τμήμα, με όσο το δυνατό μικρότερο μέρος βλαστού.
- **Απόδοση:** 50-120 kg/στρέμμα (ξηρό βάρος). Μια δεύτερη συγκομιδή μπορεί να δώσει επιπλέον 30-50 kg. Σε ποικιλίες με ανθοκεφαλές μεγάλου μεγέθους φτάνει τα 210 kg/στρέμμα (ξηρό βάρος) και μια δεύτερη συγκομιδή αυξάνει ακόμα περισσότερο την παραγωγή..
- **Ξήρανση – Επεξεργασία:** Το χαμομήλι είναι εξαιρετικά ευαίσθητο, και πρέπει μετά τη συγκομιδή να ξηρανθεί άμεσα, ώστε η τελικά περιεχόμενη υγρασία να είναι 8-10%. Μικρές ποσότητες μπορούν να αποξηρανθούν με φυσικό τρόπο, σε κατάλληλα πλαίσια, σε καλά αεριζόμενους χώρους, ενώ η ιδανική ξήρανση γίνεται σε ξηραντήρια. Μετά την ξήρανση ακολουθεί ο καθα-

ρισμός – απομάκρυνση των ανθοκεφαλών από τα στελέχη, και ταξινόμηση του υλικού με τη χρήση ειδικών κόσκινων και διαχωριστών. Έτσι παραλαμβάνονται διάφορες ποιότητες υλικού (ολοκληρες ανθοκεφαλές, λεπτοκοκκιοποιημένο υλικό για φακελάκια για αφέψημα, κλπ).

ΠΡΟΔΙΑΓΡΑΦΕΣ

I. Άνθη χαμομηλιού¹¹

Αιθέριο έλαιο (μπλε): κατ' ελάχιστο 4 mL/kg (επί ξηρού)

Απιγενινο – 7 γλυκοζίτης: κατ'ελάχιστο 0.25% (επί ξηρού)

II. Αιθέριο έλαιο χαμομηλιού¹²

Μπλε αιθέριο έλαιο που λαμβάνεται με απόσταξη με ατμό από τις ανθοκεφαλές του χαμομηλιού *Matricaria recutita* L. (*Chamomilla recutita* L. Rauschert).

ΣΥΣΤΑΤΙΚΑ

Τα άνθη χαμομηλιού περιέχουν φαινολικές ενώσεις, με σημαντικότερη την απιγενίνη, κερκετίνη και λουτεολίνη, καθώς επίσης κουμαρίνες, σεσκιτερπένια κλπ. Περιέχει αιθέριο έλαιο με κύρια συστατικά το χαμαζουλένιο, στο οποίο οφείλεται το μπλε χρώμα του, τη βισαβολόλη, οξείδια βισαβολόλης, φαρνεζένιο και σπιροαιθέρες. Το αιθέριο έλαιο παραλαμβάνεται από νωπό φυτικό υλικό και η σύστασή του ποικίλει ανάλογα με την ποικιλία.

ΧΡΗΣΕΙΣ

Το χαμομήλι χρησιμοποιείται για τις θεραπευτικές του ιδιότητες από την αρχαιότητα και η πλέον σημαντική χρήση του είναι ως αφέψημα, που είναι εξαιρετικά δημοφιλές παγκοσμίως - υπολογίζεται ότι καταναλώνονται περίπου ένα εκατομμύριο φλυτζάνια ετησίως. Επιπλέον έχει ευρεία χρήση σε καλλυντικά, προϊόντα προσωπικής υγιεινής, στην αρωματοθεραπεία, κ.α, και θεωρείται παραδοσιακό φάρμακο φυτικής προέλευσης¹³. Έχει αντιφλεγμονώδεις και αντισπασμωδικές ιδιότητες, αντισηπτικές, κατευναστικές, κ.α

γνωρίζετε ότι...

Το χαμομήλι συχνά χαρακτηρίζεται ως το «**Αστέρι**» -«**Star**» των φαρμακευτικών φυτών και σήμερα θεωρείται το **πέμπτο σε πωλήσεις φαρμακευτικό φυτό παγκοσμίως**. Λόγω της συνεχούς και αυξανόμενης ζήτησης στην παγκόσμια αγορά καλλιεργείται εδώ και αρκετά χρόνια σε πολλές χώρες, σε όλον τον κόσμο. Το χαμομήλι που καλλιεργείται στην Ευρώπη αφορά κυρίως ποικιλίες, ενώ είναι γνωστό ότι παγκοσμίως υπάρχουν περισσότερες από 45 εμπορικές ποικιλίες.

Στην Ελλάδα καλλιεργείται ελάχιστα και κυρίως με εισαγόμενους σπόρους, παρ' όλη την πλούσια βιοποικιλότητα της χώρας στο είδος αυτό, και την εξαιρετική ποιότητά του, όπως έχουν δείξει μελέτες ελλήνων ερευνητών¹⁴. Λόγω του ότι η ζήτηση είναι μεγαλύτερη από την παραγωγή, οι μεγαλύτερες ποσότητες χαμομηλιού που κυκλοφορούν στο εγχώριο εμπόριο προέρχονται από εισαγωγές.

Χρηματοοικονομική ανάλυση επιχείρησης ΑΦΦ

Με βάση δεδομένα από την επικρατούσα κατάσταση στην παραγωγή και την αγορά ΑΦΦ, στο πλαίσιο του Έργου AGRIFARM πραγματοποιήθηκαν χρηματοοικονομικές αναλύσεις για τα συγκεκριμένα είδη που επιλέχθηκαν στο έργο. Τα αποτελέσματα έδειξαν πως η επένδυση στην παραγωγή ή/και επεξεργασία – μεταποίηση και πώληση ΑΦΦ είναι μια συμφέρουσα κίνηση. Σε κάθε περίπτωση, η χρηματοοικονομική ανάλυση πρέπει να γίνεται εξατομικευμένα για την κάθε επένδυση, βασισμένη σε πραγματικά δεδομένα της περιοχής όπου πρόκειται να πραγματοποιηθεί και της χρονικής περιόδου κατά την οποία θα υλοποιηθεί.

Εντούτοις, η επιτυχία του εγχειρήματος εξαρτάται από πολλούς εσωτερικούς και εξωτερικούς παράγοντες. Συνεπώς τα αποτελέσματα που παρουσιάζονται σε κάθε επιχειρηματικό σχέδιο και χρηματοοικονομική ανάλυση πρέπει να εξεταστούν με προσοχή, καθώς απεικονίζουν μια στατική ανάλυση για ένα συγκεκριμένο προφίλ καλλιέργειας. Σε συνεργασία με έμπειρους μελετητές, ο επενδυτής θα πρέπει να έχει εικόνα για την απόδοση της επένδυσης και υπό διαφορετικές συνθήκες παραγωγής και συνθηκών αγοράς, αλλά και να αναπτύξει ένα σχέδιο αντιμετώπισης κινδύνων και απρόβλεπτων καταστάσεων, ώστε να ελαχιστοποιήσει τις επιπτώσεις από σημαντικές αλλαγές κατά την πορεία υλοποίησης της επένδυσης σε ΑΦΦ.

ΤΙ ΘΑ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΓΝΩΡΕΤΕ ΓΙΑ ΤΗΝ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ ΜΙΑΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗΣ ΑΦΦ; _____

1. Η καθαρή παρούσα αξία και ο εσωτερικός ρυθμός απόδοσης **είναι δείκτες της απόδοσης της επιχείρησής σας**. Δεν απεικονίζουν το ακριβές εισόδημα που θα λάβετε από αυτήν.
2. **Μην προσπαθήσετε να εκτιμήσετε το καθαρό κέρδος που θα λάβετε από την επιχείρησή σας ως το πραγματικό σας εισόδημα**. Η παραγωγή, επεξεργασία και μεταποίηση αρωματικών και φαρμακευτικών φυτών είναι μια επιχείρηση, επομένως δεν πρέπει να περιμένετε ότι θα έχετε σταθερό μηνιαίο, ή ετήσιο μισθό, ή έστω και εισόδημα.
3. Σε μία εκμετάλλευση που παράγει Αρωματικά Φαρμακευτικά φυτά, θα πρέπει ο παραγωγός-επιχειρηματίας να καταβάλλει **χειρωνακτική εργασία** σε μεγάλο βαθμό. Θα πρέπει να γνωρίζει πάντα πώς εξελίσσεται η καλλιέργεια και να είναι προετοιμασμένος να επιλύσει (μικρές και μεγάλες) κρίσεις που σχετίζονται με τον καιρό, το κλίμα, τους εχθρούς και ασθένειες και πολλούς άλλους παράγοντες
4. **Ένα μεγάλο μέρος της επιτυχίας της νέας καινοτόμου επιχείρησης / επένδυσης θα εξαρτηθεί από την ποιότητα της εργασίας** και θα προσδώσει ένα καλό προφίλ στο προϊόν σας.
5. **Δεν πρέπει να περιμένετε ότι η απόδοση της επένδυσης θα αυξηθεί καθώς αυξάνεται η καλλιεργούμενη έκταση**. Αντίθετα, σε μεγαλύτερης έκτασης επένδυση, θα πρέπει να επανεξετάσετε και να αναπροσαρμόσετε ορισμένες από τις εκτιμήσεις αυτής της ανάλυσης, καθώς θα χρειαστείτε μεγαλύτερο και περισσότερο εξειδικευμένο μηχανικό εξοπλισμό και καλύτερη υποδομή για μετασυλλεκτικούς χειρισμούς.
6. **Οι τιμές των προϊόντων είναι ασταθείς**, ειδικά αν επιλέξετε να πουλήσετε τα προϊόντα σας μέσω άλλων. Οι τιμές της αγοράς ενδέχεται να αλλάξουν με τον ανταγωνισμό - ειδικά από εισαγόμενα προϊόντα. Υπάρχουν πολλές επιλογές για την πώληση, συμπεριλαμβανομένων συμβάσεων με χονδρεμπόρους και μεταποιητές, οι οποίες επηρεάζουν τις τιμές.
7. **Οι αποδόσεις μπορεί να είναι ασταθείς** (όπως και όλων των καλλιεργειών) σε διάφορες χρονικές περιόδους, ανάλογα με τις καιρικές συνθήκες, την εμφάνιση ασθενειών και εχθρών κ.λπ. Απαιτείται καλή διαχείριση και συνεργασία με εξειδικευμένους γεωπόνους.
8. **Το φορολογικό πλαίσιο** είναι δυναμικό και αναπροσαρμόζεται με βάση το γενικότερο πλαίσιο οικονομικής και φορολογικής πολιτικής.
9. Είναι πιθανό να δικαιούστε **εισοδηματικές ενισχύσεις** από την Κοινή Αγροτική Πολιτική. Αυτές οι πληρωμές υπόκεινται σε συγκεκριμένους κανόνες, επομένως δεν είναι σίγουρο εκ των προτέρων ότι ο παραγωγός τις δικαιούται ή όχι. Επίσης, ίσως να δικαιούστε ενισχύσεις από άλλα χρηματοδοτικά εργαλεία.

Γενικά, η χρηματοοικονομική ανάλυση θα πρέπει να προσαρμοστεί στις ανάγκες, τις φιλοδοξίες και τους πόρους σας, μετά από συζήτηση με τον σύμβουλό σας.

Η επένδυση απαιτεί να ενεργείτε ως παραγωγός, μεταποιητής-επιχειρηματίας, οικονομολόγος, ειδικός μάρκετινγκ!

ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΙΚΕΣ ΤΑΣΕΙΣ ΚΑΙ ΜΑΡΚΕΤΙΝΓΚ

Αν ενδιαφέρεστε να επεκταθείτε στην επεξεργασία και πώληση των προϊόντων σας, θα πρέπει να έχετε μια συγκεκριμένη στρατηγική. Με τον τρόπο αυτό θα διασφαλίσετε πως θα έχετε τον πλήρη έλεγχο και θα καρπώνεστε το μεγαλύτερο μέρος της προστιθέμενης αξίας του προϊόντος σας. Παρόλα αυτά, θα πρέπει να προσέξετε ιδιαίτερα, καθώς η επένδυσή σας απαιτεί ακόμα περισσότερο χρόνο και γνώσεις.

Αναπτύσσοντας την κατάλληλη στρατηγική μάρκετινγκ

Το μάρκετινγκ είναι μια επιστήμη και για να κάνετε τις κατάλληλες επιλογές χρειάζεστε τη βοήθεια ενός ειδικού, ο οποίος θα συνδυάσει τη δική σας διάθεση και όραμα με τη δική του εξειδίκευση. Βασικός παράγοντας για μια επιτυχή στρατηγική είναι να γνωρίζετε πολύ καλά την αγορά και το προφίλ των καταναλωτών στους οποίους απευθύνεστε. Όταν έχετε επιλέξει μια στρατηγική διαφοροποίησης για τη μικρή σας επιχείρηση, απευθύνεστε σε στοχευμένες ομάδες καταναλωτών με συγκεκριμένες προτιμήσεις.

Μερικές χρήσιμες πληροφορίες για τις καταναλωτικές συνήθειες ΑΦΦ

Αποξηραμένα βότανα και μπαχαρικά

- Περιορισμένη επιστημονική έρευνα σχετικά με τις καταναλωτικές τάσεις για βότανα και μπαχαρικά που χρησιμοποιούνται στη μαγειρική
- Λόγω του σύγχρονου τρόπου ζωής, οι καταναλωτές θέλουν να ξοδεύουν λιγότερο χρόνο στην προετοιμασία των γευμάτων τους
- Μικρές συσκευασίες καλύπτουν καλύτερα τις ανάγκες τους

Αφεψήματα

- Η στροφή των σύγχρονων καταναλωτών προς τον υγιεινό τρόπο ζωής ευνοεί την κατανάλωση αφεψημάτων καθώς θεωρούνται πιο υγιεινά και ωφέλιμα σε σχέση με τα ανθρακούχα ποτά ή τον καφέ
- Ανάγκη για μεγαλύτερη πληροφόρηση σχετικά με τις ποικιλίες και την προέλευση διαφόρων φυτικών ειδών
- Η πλειονότητα αναζητά εύκολους και γρήγορους τρόπους προετοιμασίας των αφεψημάτων

Προϊόντα φιλικά προς το περιβάλλον

- Ζητήματα όπως η κλιματική αλλαγή και η βιώσιμη διαχείριση φυσικών πόρων έχουν επηρεάσει τα καταναλωτικά πρότυπα
- Στροφή σε προϊόντα που έχουν ελάχιστο περιβαλλοντικό αποτύπωμα και έχουν υποστεί τη λιγότερο δυνατή επεξεργασία
- Στη Γαλλία και τη Γερμανία υπάρχουν δύο μεγάλες βιολογικές αλυσίδες λιανικής οι οποίες αναπτύσσονται ραγδαία στον κλάδο

TIPS!

- ✓ Επενδύστε σε ένα ελκυστικό brand και σε εύχρηστες, ελκυστικές και ανακυκλώσιμες συσκευασίες
- ✓ Προβάλετε το προϊόν σας σε μέσα που χρησιμοποιούν οι δυνητικοί σας πελάτες. Έτσι θα είναι πιο στοχευμένη η προώθηση και θα αυξήσετε την αποτελεσματικότητά σας
- ✓ Σκεφτείτε αν αξίζει να φτιάξετε μια ιστοσελίδα, ένα blog ή ένα ηλεκτρονικό κατάστημα
- ✓ Αναπτύξτε μια εκστρατεία προβολής στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης – Είναι χαμηλού κόστους και μπορεί να έχει υψηλή ανταποδοτικότητα
- ✓ Γνωρίστε την πελατεία σας και αναπτύξτε προσωπικές σχέσεις μαζί τους
- ✓ Ορισμένες πιστοποιήσεις ίσως να είναι προαπαιτούμενες για συγκεκριμένες αγορές και κατηγορίες καταναλωτών

Διαθέσιμα χρηματοδοτικά εργαλεία

Μέσα στο νέο περιβάλλον της ελληνικής οικονομίας υπάρχουν ευκαιρίες και εμπόδια για νέες επιχειρήσεις. Πριν λάβετε αποφάσεις σχετικά με την επένδυσή σας και την επιχειρηματική σας στρατηγική, θα πρέπει να εξετάσετε προσεκτικά τις δυνατότητες χρηματοδότησης.

Υπάρχουν σημαντικά κίνητρα και ευκαιρίες από τις οποίες μπορείτε να επωφεληθείτε για να καλύψετε ένα μέρος των επενδυτικών σας απαιτήσεων, τις οποίες πρέπει να συζητήσετε με τον Σύμβουλό σας κατά την ανάπτυξη της επιχειρηματικής σας ιδέας.

Η Κοινή Αγροτική Πολιτική (ΚΑΠ) είναι η ολοκληρωμένη πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης σχετικά με τη γεωργία, την κτηνοτροφία και την δασοκομία. Η ΚΑΠ προσφέρει πολυάριθμες χρηματοδοτικές ευκαιρίες για ενδιαφερόμενους επενδυτές στη γεωργία και κτηνοτροφία. Σε κάθε προγραμματική περίοδο, τα μέτρα της ΚΑΠ μεταβάλλονται σε κάποιο βαθμό, ανάλογα με τους διαθέσιμους πόρους και τις ευρωπαϊκές προτεραιότητες. Ορισμένα από τα μέτρα που εφαρμόζονται μέχρι και την πιο πρόσφατη προγραμματική περίοδο 2014-2020 αφορούν, ενδεικτικά, σε

- **Επενδύσεις σε υλικά στοιχεία του ενεργητικού (Σχέδια βελτίωσης).** Χρηματοδότηση 40-70% (ανάλογα με την περιοχή και την ηλικία) για τον εκσυγχρονισμό της εκμετάλλευσης ή/και την επέκταση προς την επεξεργασία προϊόντων και διαφοροποίηση της παραγωγής.
- **Ανάπτυξη γεωργικών εκμεταλλεύσεων και επιχειρήσεων (Εγκατάσταση νέων γεωργών).** Αυτό το μέτρο απευθύνεται σε αγρότες ηλικίας κάτω των 40 ετών που επιθυμούν να εισέλθουν για πρώτη φορά στη γεωργία και αφορά σε μια εφάπαξ πληρωμή για την υποστήριξη των πρώτων ετών λειτουργίας. Η προσέλκυση νέων γεωργών αποτελεί βασικό στόχο της ΚΑΠ.
- **Βιολογική γεωργία.** Οι αγρότες που καλλιεργούν πιστοποιημένα βιολογικά προϊόντα λαμβάνουν μια πληρωμή (ανά στρέμμα) βάσει της πιστοποιημένης έκτασης και των καλλιεργειών τους
- **Ενισχύσεις περιοχών που αντιμετωπίζουν φυσικά, ή άλλα ειδικά μειονεκτήματα** (εξισωτική αποζημίωση, αγροπεριβαλλοντικά μέτρα)
- **Δράσεις μεταφοράς γνώσεων και κατάρτισης, συμβουλευτικές υπηρεσίες, συστήματα ποιότητας**

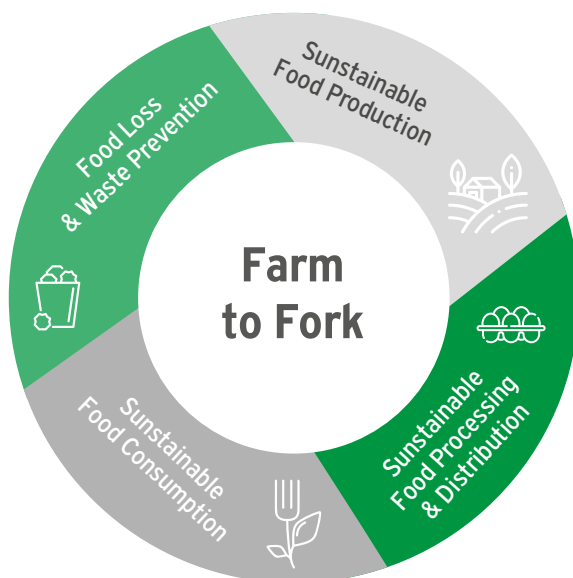
Εάν αποφασίσετε να μην ξεκινήσετε τη δική σας επιχείρηση, αλλά να δράσετε συλλογικά (π.χ. να ξεκινήσετε έναν **Συνεταιρισμό ή μια Ομάδα Παραγωγών**), θα μπορούσατε να λάβετε χρηματοδότηση για την κάλυψη των εξόδων εγκατάστασης και λειτουργίας, αλλά και για την οργάνωση εκπαιδευτικών και υποστηρικτικών δραστηριοτήτων.

ΓΕΝΙΚΟΙ ΚΑΙ ΕΙΔΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ ΤΗΣ ΚΟΙΝΗΣ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ 2021-2027

Προσαρμογή από https://ec.europa.eu/info/food-farming-fisheries/key-policies/common-agricultural-policy/future-cap/key-policy-objectives-future-cap_en

Η στρατηγική «**Farm-to-Fork**» υποδεικνύει ότι οι Ευρωπαίοι γεωργοί λειτουργούν μέσα σε ένα σύνθετο σύστημα, όπου εμπλέκονται φορείς και οικονομικές μονάδες με διάφορους ρόλους. Ο παραγωγός πρέπει να διατηρεί σχέσεις με μεγάλο αριθμό δρώντων και να είναι καλά πληροφορημένος για όλα τα στάδια παραγωγής και επεξεργασίας.

Προσαρμογή από https://ec.europa.eu/food/horizontal-topics/farm-fork-strategy_en

Συνεταιρισμοί – Συλλογικές δράσεις στα ΑΦΦ

Οι αγροτικοί συνεταιρισμοί και οι ομάδες παραγωγών είναι συλλογικές επιχειρήσεις των παραγωγών, οι οποίες ανήκουν στους χρήστες των υπηρεσιών τους, ελέγχονται από τους χρήστες αυτούς και παρέχουν οφέλη κυρίως στους ίδιους αυτούς χρήστες. Εφόσον ένας αγροτικός συνεταιρισμός καλύπτει αφενός μια σημαντική κοινή ανάγκη των μελών του και, αφετέρου, μια ανάγκη της αγοράς, ο συνεταιρισμός μπορεί να προσφέρει στα μέλη-ιδιοκτήτες του σημαντικά οφέλη και ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα για τις ατομικές εκμεταλλεύσεις τους. Σε πολλές περιπτώσεις, χωρίς την ύπαρξη επιτυχημένου συνεταιρισμού, ο μεμονωμένος παραγωγός δεν μπορεί να εξασφαλίσει πρόσβαση στην αγορά με συμφέροντες όρους και η ατομική του εκμετάλλευση καθίσταται ασύμφορη από οικονομικής σκοπιάς.

Η σημαντικότερη ερώτηση, την οποία οφείλουν να κάνουν στους εαυτούς τους όσοι παραγωγοί επιθυμούν να ιδρύσουν έναν βιώσιμο συνεταιρισμό είναι: γιατί; Οι παραγωγοί ιδρύουν συνεταιρισμούς για να:

1. βελτιώσουν τη διαπραγματευτική δύναμή τους έναντι ισχυρών εμπορικών εταίρων τους και να παρακάμψουν μεσάζοντες
2. μειώσουν τα κόστη παραγωγής και συναλλαγών
3. αποκτήσουν προϊόντα ή υπηρεσίες σε χαμηλότερο κόστος
4. δημιουργήσουν νέες και να αξιοποιήσουν υπάρχουσες ευκαιρίες
5. αυξήσουν το εισόδημά τους, είτε στο επίπεδο της εκμετάλλευσής τους, είτε σε πολλαπλά επίπεδα της κάθετης φοδιαστικής αλυσίδας.

Όσον αφορά τον απαιτούμενο χρόνο για την επιτυχή ίδρυση αγροτικού συνεταιρισμού, από την πρώτη συνάντηση των ενδιαφερομένων παραγωγών ΑΦΦ μέχρι την έναρξη λειτουργίας, απαιτούνται από τρεις μήνες έως δυο χρόνια. Οι φάσεις και τα βήματα που ακολουθούνται για την ίδρυση συνεταιρισμού είναι:

Φάση I: Εντοπισμός Οικονομικής Ανάγκης

- *Βήμα 1:* Οι επί κεφαλής συναντώνται για να συζητήσουν τα θέματα που τους απασχολούν και καθορίσουν την οικονομική ανάγκη που ίσως καλύψει ο συνεταιρισμός.
Εξαιρετικά Σημαντικό: Ειδικό με γνώσεις και εμπειρία στην οργάνωση και διοίκηση αγροτικών συνεταιρισμών, εκτός της ομάδας, θα πρέπει να προσκληθούν να βοηθήσουν στη δημιουργία του συνεταιρισμού, εφόσον η ομάδα αποφασίσει να προσχωρήσει.
- *Βήμα 2:* Καλέστε πιθανά μέλη σε μια **Αρχική Διερευνητική Συνάντηση** για να αποφασίσετε αν υπάρχει επαρκές ενδιαφέρον για στήριξη της συνεταιριστικής προσπάθειας. **Εξαιρετικά Σημαντικό:** Αν η ομάδα αποφασίσει να συνεχίσει, θα πρέπει να επιλέξει ποιά μέλη της θα αποτελέσουν τη Συντονιστική Επιτροπή.

Φάση II: Σκέψη και συζήτηση

- **Βήμα 3:** Εκπονήστε: 1) Ανάλυση αναγκών πιθανών μελών (ανάγκες μελών, αναμενόμενος όγκος προϊόντος, χαρακτηριστικά δυνητικών μελών, γνώμες μελών) και 2) αρχική ανάλυση αγοράς.
- **Βήμα 4:** Εκπονήστε μελέτη σκοπιμότητας. **Σημαντικές Ενέργειες:** Αποφασίστε ποιός θα εκπονήσει τη μελέτη σκοπιμότητας, αναπτύξτε λογικές και ρεαλιστικές υποθέσεις, καθορίστε τα μέρη μιας ενδελεχούς μελέτης, αξιολογήστε τη μελέτη, δεχτείτε ή απορρίψτε τη μελέτη, ψηφίστε αν θέλετε να συνεχίσετε.
- **Βήμα 5:** Εκπονήστε Επιχειρηματικό Σχέδιο

Φάση III: Εφαρμογή

- **Βήμα 6:** Μαζί με τους ειδικούς συμβούλους σας και με δικηγόρο, συν-σχεδιάστε την **οργανωτική δομή** του συνεταιρισμού σας. **Σημαντικά Έγγραφα:** Καταστατικό, Εσωτερικός Κανονισμός Λειτουργίας, άλλα νομικά έγγραφα. **Εξαιρετικά Σημαντικό:** Αυτή η φάση, ίσως είναι η σημαντικότερη για το συνεταιρισμό σας!!!
- **Βήμα 7:** Διοργανώστε την πρώτη Γενική Συνέλευση του Συνεταιρισμού. **Στόχοι της Γενικής Συνέλευσης:** Έγκριση Καταστατικού και Εσωτερικού Κανονισμού Λειτουργίας, Συζήτηση για την υλοποίηση του επιχειρηματικού σχεδίου, Εκλέξτε το πρώτο Διοικητικό Συμβούλιο (Δ.Σ.). **Εξαιρετικά σημαντικό:** Είναι σημαντικό να προσέλθουν πολλά μέλη σε αυτή τη Γενική Συνέλευση.

Φάση IV: Ενέργειες

- **Βήμα 8: Πρώτη συνεδρίαση του Διοικητικού Συμβουλίου.** Το Δ.Σ. αναθέτει καθήκοντα στα μέλη του σύμφωνα με το καταστατικό, τα οποία φτιάχνουν ειδικές επιτροπές, και συζητούν άλλες σημαντικές ενέργειες, πάντα βάσει καλοσχεδιασμένης ατζέντας. **Ενέργειες του Δ.Σ.:** Αύξηση αριθμού μελών, Δημιουργία αποθεματικών, Επιλογή τράπεζας, Εκκίνηση διαδικασίας πρόσληψης μανάτζμεντ (απαραίτητα προσόντα), Εξουσιοδότηση εργαζομένων για διαχείριση κεφαλαίων, Επιλογή συνεργαζόμενου λογιστή και φοροτεχνικού, Διανομή στα μέλη του Καταστατικού και του Εσωτερικού Κανονισμού Λειτουργίας, Επιλογή τόπου εγκατάστασης επιχείρησης και αναζήτηση προσφορών για εξοπλισμό και εγκαταστάσεις.
- **Βήμα 9:** Οργανώστε προσέλευση μελών. **Εξαιρετικά Σημαντικό:** Αν και πολλά μέλη μπορεί ήδη να έχουν δεσμευθεί, ο συνεταιρισμός καλό είναι να αναζητήσει άλλα δυνητικά μέλη για να εξασφαλίσει ότι έχει αρκετά μέλη για να επιτύχει.
- **Βήμα 10:** Εξεύρεση Κεφαλαίων. **Εξαιρετικά Σημαντικό:** Είναι απαραίτητο τα ίδια τα μέλη να συνεισφέρουν τα απαραίτητα κεφάλαια ώστε ο συνεταιρισμός να επιτύχει.
- **Βήμα 11:** Πρόσληψη Διευθυντή/ντριας (Μανάτζερ), που θα απασχοληθεί με την καθημερινή διεύθυνση του συνεταιρισμού και θα υλοποιήσει το επιχειρηματικό σχέδιο. **Εξαιρετικά Σημαντικό:** Το άτομο αυτό θα πρέπει να έχει γνώσεις και εμπειρία από συναφείς επιχειρήσεις, αλλά ΚΑΙ να κατανοεί πλήρως τι είναι ένας συνεταιρισμός, πώς διοικείται και πώς λειτουργεί.

- Βήμα 12: Απόκτηση εξοπλισμού και εγκαταστάσεων, εκκίνηση λειτουργίας. Μάνατζερ και Δ.Σ. συζητούν και αποφασίζουν μαζί ποιά τοποθεσία είναι η καταλληλότερη, τί εξοπλισμός και εγκαταστάσεις απαιτούνται, και τις αγοράζουν (ή νοικιάζουν). **Εξαιρετικά Σημαντικό:** Το επιχειρηματικό σχέδιο λειτουργεί ως οδηγός σε αυτό το βήμα.

Γενικοί Κανόνες Επιτυχίας

- Αξιοποιήστε συμβούλους και επιτροπές αποτελεσματικά.
- Χτίστε και διατηρήστε καλές σχέσεις μεταξύ μελών Δ.Σ. και μάνατζερ
- Οι συνεδριάσεις να είναι επαγγελματικές
- Υιοθετήστε καλές επιχειρηματικές πρακτικές
- Σφυρηλατήστε σχέσεις με άλλους συνεταιρισμούς και ενώσεις συνεταιρισμών

Πιθανές Παγίδες προς Αποφυγή

- Έλλειψη ξεκάθαρης αποστολής
- Έλλειψη ικανού μάνατζμεντ
- Ακατάλληλος σχεδιασμός
- Αποτυχία εντοπισμού και ελαχιστοποίησης ρίσκου
- Αποτυχία να αξιοποιήσετε έμπειρους συμβούλους
- Μη ρεαλιστικές υποθέσεις
- Έλλειψη ηγεσίας εκ μέρους των μελών
- Έλλειψη επαρκούς χρηματοδότησης
- Έλλειψη δέσμευσης των μελών
- Ανεπαρκής επικοινωνία

Σε κάθε περίπτωση, η συνεργασία με εξειδικευμένους συμβούλους είναι απαραίτητη ώστε να αποφευχθούν οι προαναφερθείσες παγίδες.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ – ΧΡΗΣΙΜΟΙ ΣΥΝΔΕΣΜΟΙ

ΚΩΔΙΚΑΣ ΤΡΟΦΙΜΩΝ ΚΑΙ ΠΟΤΩΝ (<https://www.aade.gr/polites/ypiresies-himeioy/trofima-ylika-se-epafi-me-trofima/himeio/kodikas-trofimon-kai-poton>)

GUIDELINE ON GOOD AGRICULTURAL AND COLLECTION PRACTICE (GACP) FOR STARTING MATERIALS OF HERBAL ORIGIN, 2006 Doc. Ref. EMEA/HMPC/246816/2005

Σταύρος Θ. Κατσιώτης, Πασχαλίνα Σ. Χατζοπούλου “ΑΡΩΜΑΤΙΚΑ ΦΑΡΜΑΚΕΥΤΙΚΑ ΦΥΤΑ ΚΑΙ ΑΙΘΕΡΙΑ ΈΛΑΙΑ - Παραγωγή, Επεξεργασία, Μεταποίηση, Αξιοποίηση, Διεθνείς Αγορές, Αρωματοθεραπεία, Αρωματοποιία”, Εκδόσεις Κυριακίδη, 2019

1. The European Herb Growers Association (EUROPAM) position on drying (dehydration) factors for medicinal and aromatic plants (MAPs) <https://doi.org/10.1016/j.jarmap.2018.07.002>
2. EU food Legislation: Reg. 178/2002, Reg. 852/2004, Reg. 853/2004, Reg. 854/2004).
3. Guideline on specifications: test procedures and acceptance criteria for herbal substances, herbal preparations and herbal medicinal products /traditional herbal medicinal products EMA/CPMP/QWP/2820/00 Rev. 2 EMA/CVMP/815/00 Rev. 2 EMA/HMPC/162241/2005 Rev. 2 Committee for Medicinal Products for Human Use (CHMP) Committee for Medicinal Products for Veterinary Use (CVMP) Committee on Herbal Medicinal Products (HMPC)
4. European Pharmacopeia Monograph 01/2011:1447, MELISSA LEAF, *Melissae folium*
5. European Pharmacopeia Monograph 01/2008:1370, SAGE LEAF (SALVIA OFFICINALIS). *Salviae officinalis folium*
6. European Union herbal monograph on *Salvia officinalis* L., folium, 20 September 2016, EMA/HMPC/277152/2015, Committee on Herbal Medicinal Products (HMPC)
7. European Pharmacopeia Monograph, 01/2008:1561, SAGE LEAF, THREE-LOBED. *Salviae trilobae folium*
8. European Union herbal monograph on *Sideritis scardica*, Griseb.; *Sideritis clandestina* (Bory & Chaub.) Hayek.; *Sideritis raeseri* Boiss. & Heldr.; *Sideritis syriaca* L., herba, EMA/HMPC/39453/2015. Committee on Herbal Medicinal Products (HMPC)
9. OREGANO / Origani herba - Μονογραφία Ευρωπαϊκής Φαρμακοποιίας / 01/2011:1880
10. Dried oregano (*Origanum vulgare* Linnaeus)- Whole or ground leaves, ISO 7925-1985 (E)
11. European Pharmacopeia Monograph «Matricaria Flower» – *Matricaria Flos* - Ανθοκεφαλές χαμομηλιού, 01/2008:0404
12. MATRICARIA OIL: European Pharmacopeia Monograph 01/2008:1836
13. European Union herbal monograph on *Matricaria recutita* L., flos (EMA/HMPC/55843/2011)
- 14 M.E. Ignatiadou, S. Zoumpou, Z. Kabouche, P. Chatzopoulou, M. Kostaki, M. Rallis, A. Karioti, 2021, Chemical analyses of *Matricaria pubescens* and *Matricaria recutita* polar extracts and study of their anti-inflammatory properties. 20th international congress of the international Society for Ethnopharmacology, 18-20 April 2021, Book of abstracts, pg 225

Interreg
Greece-Italy

European Regional Development Fund

EUROPEAN UNION

AGRIFARM
Social Agribusiness and Farmworkers Cooperatives

«Social Agribusiness and Farmworkers Cooperative»

Κοινωνική επιχειρηματικότητα και συνεταιριστικά σχήματα
εργαζομένων στον Αγροτικό Τομέα

Εταίροι του έργου

Δήμος Ζίτσας - Συντονιστής

Ελληνικός Γεωργικός Οργανισμός "Δήμητρα"

Three Thirds Society

Municipality of Torre Santa Susanna

Italian Farmers Confederation Apulia-CIA Apulia

Το χαρτί είναι ανακυκλωμένο

Project co-funded by European Union, European Regional Development Funds (E.R.D.F.)
and by National Funds of Greece and Italy

